

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับงานวิจัยฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 6

ตอน คือ

- ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับลักษณะนิสัยนักศึกษา
- ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ
- ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะมาเคียวิล เลียนนิสัย
- ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะด้านจิตินต์
- ตอนที่ 5 สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง
- ตอนที่ 6 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนิสัยนักศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาลักษณะนิสัยนักศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันที่มีหน้าที่หลักในการสร้างสรรค์ และส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการแก่สังคม โดยให้บริการแก่สังคมในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัยค้นคว้าและการบริการชุมชน โดยเฉพาะที่สำคัญที่สุดคือ การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม มีคุณภาพการทำงานและมีคุณภาพชีวิต (ชัยพร วิชชาวุธ, 2530) การศึกษาเรื่องลักษณะนิสัยนักศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการที่จะผลิตบัณฑิตนักศึกษาให้มีคุณภาพดั่งที่ วิลลา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530) สรุปได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งมีการศึกษาและเน้นบทบาทที่จะศึกษาและพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีบุคลิกภาพ มีความคิด และคุณธรรมให้เป็นที่ยอมรับของสังคม บุคลากรในสังคมอุดมศึกษาจึงควรจะพยายามแสวงหาทางที่จะรู้จักบุคคลในสังคมเดียวกัน

เพื่อความร่วมมือในการดำเนินงานภารกิจของสถาบันให้เป็นไปอย่างคล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพมากที่สุด
ซึ่งชั้น คือ

1. ผู้บริหารจำเป็นต้องศึกษาสภาพของนิสิตนักศึกษาว่ามีสภาพอย่างไร มาจากสถานภาพหรือสิ่งแวดล้อมประเภทใด เพราะนิสิตนักศึกษาบางคนมาจากครอบครัวที่มีฐานะดีและฐานะปานกลางหรือบางคนอาจจะมาจากครอบครัวที่ยากจน มีปัญหาครอบครัวมาโดยตลอด เพื่อที่จะจัดบรรยากาศทางวิชาการ หลักสูตร อาจารย์ และการให้บริการทางวิชาการให้สอดคล้องกับผู้เรียน
2. อาจารย์จำเป็นต้องศึกษาสภาพนิสิตนักศึกษาเพื่อเข้าใจความต้องการในการศึกษา อธิปไตยต่อการเรียนรู้ ความคาดหวัง และธรรมชาติของผู้เรียน
3. นิสิตนักศึกษาจำเป็นต้องศึกษาและเข้าใจสภาพของนิสิตนักศึกษาเองเพื่อให้ลดความกังวลและความเครียดลง

นอกจากนี้ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (ใน พรชูลี อาชวอรุณ บรรณาธิการ, 2525) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษานิสิตนักศึกษาว่า มีจุดมุ่งหมายหลัก 3 ประการ คือ

1. ศึกษาเพื่อเป็นผู้รู้เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษา เป็นการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาในทุกด้าน
2. ศึกษาเพื่อเป็นผู้จัดบริการให้กับนิสิตนักศึกษารวมทั้งบริการอื่น ๆ เช่น การให้คำปรึกษา การให้ทุน การดูแลหอพัก เป็นต้น
3. ศึกษาเพื่อเป็นผู้สอนนิสิตนักศึกษาที่ดี เป็นการศึกษาวิจัยและเข้าใจนิสิตนักศึกษาเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษา ชิดารัตน์ บุญชู (ใน พรชูลี อาชวอรุณ บรรณาธิการ, 2525) ยังกล่าวไว้อีกว่า หน้าที่ของมหาวิทยาลัยก็คือ จะต้องศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาเพื่อจะได้จัดหลักสูตรและการสอน ตลอดจนสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เขาเลือกเองได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การศึกษาลักษณะนิสิตนักศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งจะต้องตระหนักถึงการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนิสิตนักศึกษาให้มากที่สุด เพื่อที่จะได้จัดการเรียนการสอน ให้บริการต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับลักษณะนิสิตนักศึกษาของแต่ละสถาบัน

ลักษณะธรรมชาติของนิสิตนักศึกษา

โดยทั่วไปแล้วนิสิตนักศึกษาจะมีช่วงอายุตั้งแต่ 17-18 ปี จนถึง 21-22 ปี ขึ้นไป ซึ่งเป็นช่วงอายุที่ครอบคลุมตั้งแต่เริ่มต้นการเป็นผู้ใหญ่จนเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2524) ในวัยนี้ ทอง เรียง อมริชกุล (2525) กล่าวว่า เป็นวัยที่กำลังแสวงหาเอกลักษณ์ (Identity) ของตนเอง มักมีอารมณ์อ่อนไหว มีความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น อยากทดลองสิ่งแปลกใหม่ มีความคิดคำนึงค่อนข้างเพื่อฝัน ซึ่งลักษณะข้างต้นนี้ ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2525) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่จึงเป็นผู้มีอุดมคติสูงและปรารถนาโลกและสังคมที่ดีกว่า ทำอะไรด้วยความบริสุทธิ์ใจ เขาจึงรู้สึกผิดหวังและคับข้องใจมาก ถ้าพบกับความหลอกลวงไม่จริงใจของอาจารย์ ผู้บริหารและบุคคลอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะนิสิตนักศึกษาส่วนมากจะมองโลกอย่างตรงไปตรงมา ด้านใดด้านหนึ่งอย่างชัดเจน ในด้านคุณธรรมและจริยธรรม นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นผู้ยึดถือคุณธรรมที่เป็นมาตรฐานของสังคมสูงพอควร นอกจากนี้ส่วนใหญ่มองยังคงมีความสนใจในปัญหาสังคมและอนาคตของสังคมด้วย ซึ่งตรงกับที่ วิลลา เทพหัสดิน ณ อยุธยา กล่าวว่า นิสิตนักศึกษามีลักษณะพิเศษ คือ ความกระตือรือร้นและสนใจสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ทนไม่ได้ที่จะเห็นสภาพความไม่ยุติธรรมในสังคม ชีวิตของนิสิตนักศึกษาเป็นอิสระที่จะคิดและแสดงออก เขาสนใจเรื่องเกี่ยวกับสังคม และความกดดันทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง อาจทำให้นิสิตนักศึกษามีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปได้ เช่น นิสิตนักศึกษา พ.ศ. 2512-2517 (วิลลา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2528) และ ประกอบ คุปรัตน์ (2533) ได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของนิสิตนักศึกษาในปัจจุบันว่า มีความสนใจในทางการเมืองลดลงอย่างมาก มีความสนใจในทางเศรษฐกิจและการค้าเพิ่มขึ้น มีความเป็นชาตินิยมลดลงแต่มีความเป็นนานาชาติเพิ่มขึ้น มีปัญหาความเครียดและแรงกดดันในสังคมสูงแต่ค่านิยมทางศาสนาลดลง มีแรงกดดัน ความสับสนและขาดแบบอย่างในชีวิตครอบครัวที่ดี และมีความสนใจในสภาวะแวดล้อมมากขึ้น

ลักษณะนิสิตนักศึกษาจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการปรับตัวของนิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงจากวัยรุ่นเป็นวัยผู้ใหญ่ อันเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย ความคิด และอารมณ์ ที่พร้อมจะพัฒนาเพื่อให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดี (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2530)

สำหรับ คอฟแมน (Kauffman, 1968) ได้อธิบายถึงลักษณะของนิสิตนักศึกษาไว้ว่า

1. ผู้ที่เข้ามาแสวงหาความรู้และมุ่งมั่นในสาขาวิชาที่เข้าศึกษา ต้องการเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชาที่เรียนกับชีวิต แต่มักผิดหวังเพราะไม่ได้พบเช่นนั้น
2. ต้องการแสวงหาความมั่นคงทางสังคม (Social Security) คาดหวังว่ามหาวิทยาลัยจะเป็นที่ทำให้เขาได้คลายความใกล้ชิดกับที่บ้าน เป็นอิสระ สนองความต้องการโดยหาคนที่ถูกใจเป็นเพื่อน
3. เป็นคนมีอุดมคติและใจดี ออยากช่วยเหลือผู้อื่นและต้องการช่วยเหลือสังคม แต่สิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยและวิชาที่ศึกษาบางครั้งไม่เปิดโอกาสให้ได้ทำตามอุดมคติได้
4. มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน แต่เมื่อเข้ามาศึกษาแล้วไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง จึงหันความสนใจไปในด้านอื่น ซึ่งบางครั้งก่อให้เกิดปัญหาอันเป็นผลร้ายต่อตัวเองและสังคม
5. ต้องการค้นพบตัวเอง (Seek for Self-Identification) เป็นตัวของตัวเอง แต่มักไม่พอใจ นอกจากนี้บางสาขาวิชาไม่ช่วยให้นิสิตนักศึกษาได้ค้นพบความสามารถของตน
6. มีความขัดแย้งและรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อการบริหาร แต่ลักษณะนิสิตนักศึกษาอาจเปลี่ยนแปลงไป ในบางมหาวิทยาลัยที่เปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของมหาวิทยาลัย ได้บ้างโดยผ่านตัวแทนนิสิตนักศึกษา เพื่อให้ได้รับข่าวสาร ข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรงและสนองความต้องการของนิสิตนักศึกษาได้

จากลักษณะนิสิตนักศึกษาเท่าที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า นิสิตนักศึกษามีลักษณะแสวงหาเอกลักษณ์แห่งตน มีความกระตือรือร้นและสนใจสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ต้องการเห็นความถูกต้องและความยุติธรรมในสังคม ต้องการอิสระทางความคิดและการแสดงออก มีความต้องการที่จะอยู่และปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อน และโดยธรรมชาติแล้วนิสิตนักศึกษาเป็นวัยที่ค่อนข้างจะมีอารมณ์รุนแรง

มีอุดมคติสูง ทนไม่ได้ต่อความอยุติธรรมของสังคมและความผิดต่าง ๆ บางครั้งนิสิตนักศึกษาจะมีลักษณะเป็นปฏิปักษ์กับระบบในมหาวิทยาลัย ซึ่งในลักษณะนี้การปฏิบัติของมหาวิทยาลัยจะต้องสร้างความพอดีกับสภาวะของจิตใจของนิสิตนักศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาได้เกิดพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพของตนอย่างสมบูรณ์

ลักษณะนิสิตนักศึกษาที่พึงประสงค์

ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 หมวด 2 ข้อ 33 ได้ระบุความหมายของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาว่า "การศึกษาระดับอุดมศึกษา มุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและความคิดเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงเพื่อพัฒนาประเทศ" และมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้และเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ (แผนการศึกษาแห่งชาติ, 2520) อีกทั้งประกอบ คุปรัตน์ (ใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์ บรรณาธิการ, 2528) ยังได้กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาคควรมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ ทั้งในแง่ความรู้ คุณธรรม คือให้รู้จักคิด และสามารถดำเนินงานให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. พัฒนาศักยภาพมนุษย์ ด้านความสามารถเพื่อทดแทนการขาดทรัพยากรธรรมชาติ
3. พัฒนาศักยภาพมนุษย์ ให้มีความสามารถในการคิดแปลงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้ได้ประโยชน์มากที่สุด มีการทดลอง ค้นคว้า วิจัย
4. พัฒนาสังคม โดยส่งเสริมสภาพความมั่นคงในการดำรงชีวิตให้มีความสามารถในการพัฒนาตามข้อ 1 ถึงข้อ 3

จากภารกิจหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาที่กล่าวไว้ข้างต้นพิจารณาได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งที่สำคัญในการพัฒนากำลังคนของชาติ โดยจะต้องมุ่งพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีลักษณะที่สังคมพึงประสงค์ ส่วน พรชูลี อาชวอรุณ (2525) ได้กล่าวถึงลักษณะนิสิตนักศึกษาหลังจากสำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาแล้วว่า นิสิตนักศึกษาจะได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การเรียนรู้ทางปัญญา (Cognitive Learning) ประกอบด้วยคุณลักษณะและทักษะ ดังนี้ ทักษะทางภาษา ทักษะทางปริมาณ คือเข้าใจแก่นแท้ของคณิตศาสตร์ ความรู้หลัก ๆ ในด้านทางวัฒนธรรม ประเพณี ปรัชญา วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ศิลปะ วรรณคดี สังคม และหลักการในสาขาวิชาการที่เกี่ยวข้อง มีเหตุผล คิดอย่างมีเหตุผล วิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์และสังเคราะห์ได้ มีความละเอียดอ่อนต่อสุนทรียภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการและความคิดใหม่ ๆ ในการผลิตงาน มีบูรณาการทางปัญญา เข้าใจในความเป็นจริงและธรรมชาติ มีสติรอบคอบ มีการศึกษา และวิจัย มีความฉลาด มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. พัฒนาการทางอารมณ์และจริยธรรม (Emotional and Moral Development) ประกอบด้วย การค้นพบตัวเอง รู้เกี่ยวกับพรสวรรค์ ความสนใจ ค่านิยม ความคาดหวัง และจุดอ่อนของตน ค้นพบเอกลักษณ์ของตน สุขภาพจิตที่ดี ความมั่นคงทางอารมณ์ เชื่อมมั่นในตนเอง พึ่งตนเองได้และรู้จักยืดหยุ่นได้ มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสนใจทางศาสนา มีความเป็นผู้ได้รับการขัดเกลาแล้วทั้งทางด้านศาสนนิยม ความประพฤติและมารยาท

3. สมรรถภาพในเชิงปฏิบัติ (Practical Competence) ประกอบด้วย การแสดงพฤติกรรมที่บ่งถึงความต้องการสัมฤทธิ์ผล การมองอนาคต การปรับตัวได้และการเป็นผู้นำที่ดีได้ ลักษณะของประชาชนที่ดี เช่น เข้าใจและยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย มีผลผลิตทางเศรษฐกิจ เช่น รู้จักทำงานโดยไม่เลือกงาน มีชีวิตครอบครัวที่ดีงาม มีประสิทธิภาพในฐานะผู้บริหาร เช่น รู้จักค่าของเงิน รู้จักใช้เงินให้คุ้มค่า รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีสุขภาพดี

4. มีความพึงพอใจและความสนุกสนานที่ได้รับจากการศึกษาโดยตรง ประกอบด้วย ความสนุกสนานเพลิดเพลินระหว่างที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันและชีวิต เมื่อสำเร็จการศึกษาจะภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน

โดยสรุปแล้วการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาให้บัณฑิตนักศึกษามีลักษณะที่พึงประสงค์ อันได้แก่ ความเจริญงอกงามด้านสติปัญญาและความคิด มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ และวิชาชีพ มีสุขภาพดีทั้งกายและจิตใจ มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าแก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติ

การพัฒนาบัณฑิตศึกษา

จากการศึกษาลักษณะธรรมชาติของนิสิตนักศึกษา ประเภทของนิสิตนักศึกษาและลักษณะนิสิตนักศึกษาที่พึงประสงค์ที่กล่าวไว้ข้างต้น จะเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาบัณฑิตศึกษาให้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่สถาบันอุดมศึกษาหรือสังคมคาดหวังไว้ว่า นิสิตนักศึกษาควรมีลักษณะเป็น อย่างไร American Council on Education (ACE) ได้เสนอแนวคิด หลักการ และการปฏิบัติ ไว้เป็นบรรทัดฐานเพื่อการพัฒนาบัณฑิตศึกษา 4 ประการ ดังนี้

1. นิสิตนักศึกษาแต่ละคนควรได้รับการพัฒนาทุกด้าน
2. นิสิตศึกษามีเอกลักษณ์เฉพาะตนจึงควรได้รับการพัฒนาให้ถึงซึ่งเอกลักษณ์แต่ละบุคคล
3. ควรจัดสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัยเพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาอย่างเต็มที่
4. การพัฒนาตนเองและทางสังคมของนิสิตนักศึกษา ส่วนใหญ่เป็นความรับผิดชอบของนิสิตนักศึกษาที่จะแสวงหาเพื่อพัฒนานั้น (Miller and Prince 1976)

นอกจากนี้ วิลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2528) ได้เสนอความเห็นที่เห็นว่านิสิตนักศึกษาควรได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ คือ

1. การพัฒนาทางสติปัญญา ให้รู้จักรักความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียน หัดคิดอย่างมีระบบ และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้
2. การพัฒนาวิชาชีพ ให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ สามารถสร้างงานอาชีพขึ้นใหม่ได้
3. การพัฒนาอารมณ์และการควบคุมอารมณ์ เข้าใจวิธีการรักษาอารมณ์ของตนได้ก็ย่อมจะทำให้สังคมนั้นเป็นสังคมที่น่าอยู่
4. การพัฒนาทักษะทางสังคม หมายถึงการใช้วาจาหรือภาษาที่เหมาะสมในการติดต่อสื่อสารในสังคม การเรียนรู้มารยาทต่าง ๆ ในการสมาคมติดต่อ การแต่งกายตามกาลเทศะ การประพฤติปฏิบัติตามสังคม ทำเพื่อประโยชน์แก่สังคม
5. ความเป็นตัวของตัวเอง ให้เข้าใจตนเอง รู้จักสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง รู้จักพึ่งตนเองได้ สร้างความมั่นใจให้แก่ตนเองและสร้างบุคลิกภาพที่ตนพอใจ

6. การพัฒนาคุณธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความเสียสละ อดทนต่อ งานทุกชนิด พยายามทำงานให้เสร็จ การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว การ ตรงต่อเวลา ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ไม่ว่าจะเป็ทางกาย วาจา หรือใจ รัก ชาติ ภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในทุกบทบาท

7. การพัฒนาทัศนคติ ทัศนคติที่ดีย่อมมีความรู้สึกเข้าใจเห็นใจผู้อื่นมากกว่า มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ได้ดี สามารถนำสังคมให้เป็นสุขได้ด้วยทัศนคติที่ดียอมส่งผลไปสู่การกระทำที่ดี

8. การพัฒนาการจัดการ ให้นิสิตนักศึกษาเป็นคนสั่งงาน รู้จักการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ถูกต้องตามสังคม ตามหลักการ แสวงหาแนวทางในการจัดการกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ของตนเอง

สำหรับ ศึกษเกอริง (Chickering อ้างถึงใน สมใจ พิศนุงรักษ์, 2531) ได้เสนอ แนวทางที่มหาวิทยาลัยควรพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เกิดการพัฒนาขึ้น 7 ด้านคือ

1. การบรรลุถึงความมีประสิทธิภาพ (Achieving Competence) เป็นการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพทางสติปัญญา ทักษะทางร่างกายในเชิงปฏิบัติ ประสิทธิภาพความ สัมพันธ์ส่วนบุคคลทางสังคมมีความเชื่อมั่นในตนเอง

2. การควบคุมอารมณ์ (Managing Emotions) สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง ได้ โดยยอมรับพื้นฐานของอารมณ์และความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดพฤติกรรมของแต่ละคน เช่น ความคับข้องใจ ความขัดแย้งและความต้องการต่าง ๆ

3. การเป็นตัวของตัวเอง (Becoming Autonomous) มีความเป็นอิสระและมีลักษณะ เฉพาะตน รู้จักปกครองตนเอง ทำตนเองไปในทางที่ถูกต้อง มีความสามารถในการแก้ปัญหา โดย ไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น และมีความยืดหยุ่นเพื่อสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลอื่น

4. การสร้างภาพเอกลักษณ์เฉพาะตน (Establish Identity) รู้และเข้าใจใน ความต้องการ บุคลิกภาพ และความเป็นตัวของตัวเอง มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน

5. การสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวกับบุคคลอื่น (Freeing Interpersonal Relationship) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความเป็นเพื่อน ความเห็นอกเห็นใจ ความอบอุ่นและความ เคารพในบุคคลอื่นเปิดเผยจริงใจ

6. การวางวัตถุประสงค์ของตนเองอย่างชัดเจน (Clarifying Purposes) มีจุดมุ่งหมายในชีวิต เข้าใจจุดมุ่งหมายในชีวิตของตน มีแผนงานอาชีพและแบบแผนการดำรงชีวิตของตน ค่าเนื้องานที่จะไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างถูกต้อง

7. การพัฒนาบูรณาการ (Developing Intergrity) เป็นการผสมผสานเพื่อให้เป็นคนที่มีบุคลิกมีคุณค่า มีจุดยืนเป็นหลักการของตัวเอง ไม่อ่อนไหวไปตามสิ่งแวดล้อมไม่ติดอยู่กับกฎเกณฑ์ คือความถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ

นอกจากนี้ ชิคเกอร์ริง (Chickering) ยังกล่าวไว้ว่า การพัฒนานักศึกษาในแต่ละสถาบันอาจได้ผลต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะปัจจัยต่าง ๆ ของแต่ละสถาบันที่แตกต่างกันไปคือ

1. ความชัดเจนและความคงที่ของนโยบายสถาบัน
2. ขนาดของสถาบัน
3. หลักสูตรการสอนและการประเมินผล
4. การจัดที่พักอาศัย
5. คณาจารย์และผู้บริหาร
6. กลุ่มนิสิตนักศึกษา

ส่วน ฮิตาวิตต์ บุนนาค (ใน พรชูลี อาชาวารุง, บรรณาธิการ 2525) มีความเห็นว่า มหาวิทยาลัยจะต้องคำนึงถึงแนวคิดและปัจจัยต่าง ๆ ที่เลือกอำนวยความสะดวกการพัฒนานิสิตนักศึกษา เพื่อให้ให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาตนเองและบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษาโดยยึดหลักดังนี้

1. ส่วนประกอบของกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย คือ การพัฒนาตนเองของนิสิตนักศึกษา
2. กิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนต้องมีความสัมพันธ์กัน คือ เป็นการผสมผสานระหว่างการเรียนกับสังคม พิจารณาว่ากิจกรรมนั้นสนับสนุนให้นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ใหญ่และมีวุฒิภาวะหรือไม่สามารถนำประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่
3. ต้องมีความพอดีระหว่างนิสิตนักศึกษาและกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยจัดจึงจะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมาก เพราะถ้าสิ่งเข้าในสภาพแวดล้อมสูงเกินความพร้อมหรือความสามารถของ

นิสิตนักศึกษาโอกาสที่จะให้นิสิตนักศึกษาพัฒนาตนเองก็จะหมดไป แต่ถ้าจัดสิ่งเร้าไว้น้อยเกินไป การพัฒนา ก็จะเป็นไปอย่างช้า เพราะขาดสิ่งท้าทาย

4. ควรให้กิจกรรมที่จัดในมหาวิทยาลัยสอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอกรั้วมหาวิทยาลัย เพราะนิสิตนักศึกษาจะต้องใช้ชีวิตจริงในโลกภายนอก ถ้าเขาสามารถผสมผสานชีวิตในชุมชน มหาวิทยาลัยกับชีวิตในชุมชนนอกมหาวิทยาลัยได้มากเท่าไรก็ยิ่งดีกับเขาเท่านั้น

5. การจัดสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยต้องให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาตนเองของนิสิตนักศึกษา

สำหรับการพัฒนานิสิตนักศึกษาของไทย สำเนาวี ชจรศิลป์ (2537) ให้ความเห็นว่า การพัฒนานิสิตนักศึกษาเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน และมีปัจจัยหลายประการที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่

1. ปัจจัยด้านวิชาการ ได้แก่ หลักสูตรที่ช่วยให้นิสิตนักศึกษามีความสามารถในวิชาชีพ มีความรอบรู้ในสาขาวิชาการต่าง ๆ ที่ช่วยให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การเรียนการสอนมุ่งให้โอกาสนิสิตนักศึกษาได้ค้นหาความรู้ สามารถวิเคราะห์และแก้ปัญหามากกว่าเป็นเพียงการท่องจำ

2. ปัจจัยทางด้านบริหาร ได้แก่ ระเบียบข้อบังคับ ระบบการบริหาร นโยบายและบรรยากาศที่ส่งเสริมต่อการพัฒนา

3. ปัจจัยด้านกิจการนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การจัดบริการเพื่อช่วยแก้ปัญหาและช่วยให้ความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน การจัดกิจกรรมและบริการที่มีคุณภาพเพื่อช่วยพัฒนานิสิตนักศึกษาในด้านต่าง ๆ

4. ปัจจัยด้านบุคลากร ได้แก่ จำนวน คุณภาพ และขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคลากร โดยเฉพาะคณาจารย์และนักแนะแนว ซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยตรง

5. ปัจจัยด้านทรัพยากรและสภาพแวดล้อม ได้แก่ งบประมาณและอาคารสถานที่ ที่เพียงพอต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา มีสภาพแวดล้อมของอาคารสถานที่ที่สะอาดและสวยงาม

6. ปัจจัยทางด้านกลุ่มเพื่อน ได้แก่ กลุ่มนิสิตนักศึกษาและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทางด้านสังคมของนิสิตนักศึกษา

7. ปัจจัยทางด้านคุณภาพของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ สติปัญญา ทักษะคิด อุดมการณ์และบุคลิกภาพด้านอื่น ๆ ของนิสิตนักศึกษาที่แต่ละคนมีความแตกต่างกัน นิสิตนักศึกษาที่มีคุณภาพย่อมง่ายต่อการพัฒนาให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ

8. ปัจจัยภายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ บรรยากาศทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษาเป็นกลุ่มที่เป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต ทั้งนี้ด้วยธรรมชาติแห่งวัยที่มุ่งมั่น บรรารณาในสิ่งที่ตั้งงาม จึงควรส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ด้วยการจัดสภาพแวดล้อม จัดการเรียนการสอน จัดบรรยากาศในมหาวิทยาลัยให้สอดคล้องกับความคิด ความรู้สึกในสิ่งที่นิสิตนักศึกษารับรองว่าเป็นการเลือกต่อการเรียนรู้ อันเป็นประสบการณ์ที่สำคัญยิ่งต่ออนาคตของนิสิตนักศึกษา

ตอนที่ 2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

แรงจูงใจ (Motive) มีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้หลายท่านดังนี้ที่กฤษณา ศักดิ์ศรี (2530) ให้ความหมายแรงจูงใจไว้ว่า...แรงจูงใจ (Motive) หมายถึง สิ่งกระตุ้นให้อินทรีย์ทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอย่างมีจุดหมายปลายทาง ซึ่งอาจเกิดจากสิ่งเร้าภายในหรือภายนอกก็ได้ แรงจูงใจมีลักษณะสำคัญคือ เป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมและกำหนดทิศทางของพฤติกรรม...

พรณี ชูทัย เจนจิต (2528) กล่าวถึงแรงจูงใจไว้ว่า...แรงจูงใจ เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ กัน การที่บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมนั้นเนื่องจากบุคคลมีความต้องการ การที่บุคคลมีความต้องการในสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นแสดงว่าบุคคล "ขาด" ในสิ่งนั้น ๆ ซึ่งจะเป็แรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้สิ่งนั้นมา เมื่อได้สิ่งสนองความต้องการแล้วบุคคลจะหยุดพฤติกรรม แต่มนุษย์มีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด จึงมีการแสดงพฤติกรรมอยู่ตลอดเวลา...

และเบอร์สเตนและคณะ (Berstein and others, 1988) ได้กล่าวถึงความหมายของแรงจูงใจไว้ว่า หมายถึงสิ่งที่บ่งชี้ถึงพลังที่มีอิทธิพลต่อบุคคลในการแสดงพฤติกรรม ซึ่งจะระบุถึงการเลือกกระทำ การกำหนดทิศทาง ความเข้มและความคงทนในการแสดงพฤติกรรม...

จากความหมายแรงจูงใจที่กล่าวมาจึงพอจะสรุปได้ว่า แรงจูงใจ (Motive) หมายถึง พลังที่มีอำนาจผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างตั้งใจ เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ประเภทของแรงจูงใจ

กฤษณา สักดิ์ศรี (2530) ได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจไว้ 2 ประเภท ดังนี้

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง สภาพของบุคคลที่มีความต้องการ และ อธิบายแสดงพฤติกรรมบางสิ่งบางอย่างด้วยเหตุผลและความชอบของตัวเอง บุคคลที่มีการจูงใจภายในนี้ จะแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ด้วยความพอใจและยินดีในงานของตน ทว่าเพราะอยากจะทำ จุดหมายปลายทางอยู่ที่การทำการกิจกรรมแรงจูงใจภายในดังกล่าว ได้แก่ ความต้องการ ความอยากหรืออยากเห็น ความสนใจตลอดจนการที่มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนับเป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล

แรงจูงใจที่มีและเกิดขึ้นในตัวบุคคลเกิดจาก

1.1 ความสนใจ (Interest) ช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจขึ้น

1.2 ความต้องการ (Needs) กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจและกระทำพฤติกรรมออกมา เช่น ความต้องการความสำเร็จ (needs for successfulness) กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายใน

1.3 ความคิดเห็น (Opinion) ทัศนคติ (Attitude) เป็นความรู้สึกและความเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง นักจิตวิทยาจัดว่าเป็นการจูงใจภายใน

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง สภาพของบุคคลที่ได้รับการกระตุ้นจูงใจจากภายนอก ทำให้มองเห็นจุดหมายและนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคลโดยทั่ว ๆ ไป การจูงใจภายนอกดังกล่าว ได้แก่ แรงที่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอกมากระตุ้น ทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ สิ่งภายนอกที่เป็นแรงจูงใจ คือ

2.1 เป้าหมาย (Goals) ของการเรียน การทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ เป็นสิ่งกระตุ้นให้คนเกิดแรงจูงใจกระทำพฤติกรรมอย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น ตั้งใจ สนใจ ชยัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เช่น ให้ได้มาซึ่งตำแหน่ง เงินเดือนขึ้น 2 ชั้น ปรินญาบัตร ความสุข ความสำเร็จ อาชีพ ฯลฯ

2.2 ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้า (Knowledge of Progress) เมื่อบุคคลทราบถึงความก้าวหน้าในการเรียน การทำงาน หรือ กิจกรรมใด ๆ ของตนย่อมทำให้เกิดแรงจูงใจและมีกำลังใจในการทำดีและประพฤติดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

หน้าที่ของแรงจูงใจ

ลักษณะโดยทั่วไปอันเป็นธรรมชาติของแรงจูงใจ ก็คือ แรงอย่างหนึ่งที่กระตุ้น ผลักดัน เร่งเร้าให้มนุษย์กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จบรรลุเป้าหมาย ฉะนั้นแรงจูงใจจึงทำหน้าที่ 2 ประการ คือ

1. กระตุ้น (Energizing) ให้ร่างกายมีความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรม (Readiness for Behavior) อากาศที่จะกระทำพฤติกรรมให้ถึงเป้าหมาย ตามใจปรารถนา ส่งเสริมให้ทำงานจนสำเร็จ
2. ชี้แนวทาง (Directing) ให้ร่างกายกระทำพฤติกรรม นำพฤติกรรมให้ตรงทิศทาง เพื่อบรรลุถึงความสำเร็จที่ต้องการ การจูงใจจะช่วยชี้แนวทางอันควรประพฤติปฏิบัติแก่บุคคลให้กระทำพฤติกรรม บังคับ หรือ กำหนดพฤติกรรมให้ดำเนินไปตามวิถีทางที่พึงประสงค์ ผลักดันให้ประกอบกิจกรรมจนประสบผลสำเร็จ

ทฤษฎีแรงจูงใจ (Theory of Motivation)

มีนักจิตวิทยาจำนวนมากที่ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแรงจูงใจ ทำให้เกิดเป็นแนวคิด ความเชื่อ ซึ่งประมวลขึ้นเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการจูงใจได้หลายทฤษฎี อันได้แก่ ทฤษฎีสัญชาตญาณ ทฤษฎีการลดแรงขับ ทฤษฎีความต้องการ ทฤษฎีความคาดหวัง ทฤษฎีการเสริมพลัง ทฤษฎี

จิตไร้สำนึก ในที่นี้จะขอกล่าวถึงทฤษฎี ที่อธิบายเฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องแรงจูงใจ ที่จะกระตุ้นให้ตนเองประสบความสำเร็จตามที่ปรารถนา ดังนี้

ทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Motivation)

มาสโลว์ (Maslow) ได้ตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจของมนุษย์ขึ้น จนเป็นที่รู้จักและยอมรับกันอย่างแพร่หลาย ทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์มีข้อสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ดังนี้ (Teevan and Smith, 1967)

1. คนทุกคนมีความต้องการและความต้องการนี้จะมียู่ตลอดเวลาไม่มีที่สิ้นสุด
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม
3. ความต้องการของมนุษย์จะมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปสูงตามลำดับ

มาสโลว์ (Maslow, 1987) ได้แบ่งแรงจูงใจของมนุษย์ ตามลำดับความต้องการไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการขั้นต่ำ (The Basic Needs Hierarchy) เป็นแรงจูงใจที่มุ่งตอบสนองความต้องการเบื้องต้นที่ยังขาดหรือบกพร่องอยู่เพื่อเป็นการรักษาความสมดุลย์ของตนเอง แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการดังกล่าว มีดังนี้

1.1 ความต้องการทางสรีรวิทยา (Physiological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต เช่น ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มและความต้องการทางเพศ มนุษย์ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อสนองความต้องการขั้นนี้ก่อนจึงจะมีความต้องการขั้นอื่นตามมา

1.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงและปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการขั้นนี้ จะเห็นได้จากแนวโน้มของมนุษย์ที่ชอบอยู่ในสังคมที่มีความสงบ ระเบียบเรียบร้อย มีระเบียบวินัย มีกฎหมายคุ้มครอง ชอบดำเนินชีวิตประจำวันอย่างราบรื่น

1.3 ความต้องการความรักและการเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Needs) ความต้องการขั้นนี้เป็นลักษณะของความ ต้องการ อหากมีเพื่อน มีคนรักใคร่ชอบพอ ต้องการเป็นผู้ให้ความรักและได้รับความรัก บุคคลที่มีความต้องการขั้นนี้จะแสดงพฤติกรรมให้ บรรลุเป้าหมายเพื่อจะทำให้รู้สึกว่าตนไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว อ้างว้างหรือถูกทอดทิ้ง

1.4 ความต้องการเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่อง (The Esteem Needs) ความต้องการขั้นนี้เป็นความต้องการของมนุษย์เกือบทุกคนในสังคม ลักษณะที่แสดงถึงความต้องการ ขั้นนี้ ได้แก่ ต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากคนอื่น ต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียงหรือมีความ ภาคภูมิใจเมื่อประสบความสำเร็จ

2. แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการขั้นสูงหรือความต้องการพัฒนา (The basic Cognitive Needs) เป็นแรงจูงใจที่บุคคลมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ระดับสูง แรง จูงใจจากความต้องการดังกล่าว มีดังนี้

2.1 ความต้องการตระหนักในความสามารถของตน (Self-Actualization) เป็นความต้องการพัฒนาตนเองไปสู่ระดับที่สมบูรณ์ที่สุด เน้นถึงความต้องการเป็นตัวของตัวเอง ประสบความสำเร็จด้วยตัวเอง ต้องการพัฒนาศักยภาพของตนให้เต็มที่

2.2 ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจสิ่งใหม่ ๆ (Cognitive Needs) ความ ต้องการขั้นนี้ มาสโลว์ถือว่าเป็นความต้องการพัฒนาตัวเอง อันดับที่สอง (The Second of Growth Needs) ซึ่งจะเริ่มแสดงออกในวัยเด็กและจะมีเพิ่มมากขึ้นเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะ ในกลุ่มปัญญาชน ถ้าความต้องการนี้ได้รับการขัดขวาง จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จ อาจ มีอาการเบื่อหน่ายและรู้สึกท้อถอยในชีวิตได้

2.3 ความต้องการซาบซึ้งในสุนทรียะ (Esthetic Needs) ความต้องการ ขั้นนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าความต้องการขั้นต้น ๆ ไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการนี้จึงเกิดขึ้น เฉพาะกับบุคคลบางคนเท่านั้น เขาเหล่านั้นจะรู้สึกไม่สบายใจ ทนไม่ได้ ถ้าเห็นความไม่เป็น ระเบียบ ไม่สมดุลย์ และ ความไม่น่าดูต่าง ๆ แต่อาการเหล่านั้นจะหายไปทันทีถ้าเขาได้อยู่ใน สิ่งแวดล้อมที่สวยงาม

มาสโลว์ (Maslow, 1987) ได้อธิบายเกี่ยวกับระดับของความพึงพอใจต่อการตอบ สอนความต้องการไว้ดังนี้

...ความต้องการขั้นที่หนึ่งของบุคคล ไม่จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองถึง 100 % จึงจะเกิดความต้องการขั้นต่อไป ความต้องการของมนุษย์ในแต่ละขั้นแม้ได้รับการตอบสนองเพียงบางส่วนก็จะเกิดความต้องการขั้นอื่น ๆ ต่อไปได้และความต้องการขั้นต่าง ๆ จะไม่เกิดขึ้นติดต่อกันอย่างทันทีทันใดแต่จะเกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป...

หลักการสร้างแรงจูงใจตามแนวคิดของมาสโลว์ก็คือพยายามตอบสนองความต้องการขั้นต่ำของบุคคลก่อน จึงจะสามารถกระตุ้นให้บุคคลมีความต้องการขั้นสูงต่อไปได้

ทฤษฎีแรงจูงใจของแมคเคลแลนด์ (Mc Clelland's Motivation Theory)

แมคเคลแลนด์ และคณะ (Mc Clelland and Others, 1985) ได้สรุปไว้ว่าคนเรามีความต้องการอยู่ 3 ประการดังนี้

1. ความต้องการความสำเร็จ (Need of Achievement : nAch) เป็นความต้องการที่จะทำบางสิ่งบางอย่างให้ดีขึ้นหรือมีประสิทธิภาพมากขึ้น ต้องการที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือการได้บังคับบัญชางานหลาย ๆ อย่าง

2. ความต้องการความผูกพัน (Need of Affiliation : nAff) เป็นความต้องการที่จะสร้างมิตรภาพและสัมพันธ์ภาพที่อบอุ่นกับบุคคลอื่น

3. ความต้องการมีอำนาจบารมี (Need for Power : nPower) เป็นความต้องการที่จะควบคุมผู้อื่น สามารถให้คนอื่นให้โทษแก่ผู้อื่นได้ และ การมีหน้าที่รับผิดชอบในบุคคลอื่น

การสร้างแรงจูงใจตามแนวคิดของแมคเคลแลนด์นั้น จะต้องขึ้นอยู่กับเวลาสถานการณ์ และภูมิหลังในประสบการณ์ชีวิตของแต่ละบุคคล เนื่องจากบุคคลจะถูกกระตุ้นด้วยความต้องการประเภทต่าง ๆ และความต้องการแต่ละประเภทจะมีผลต่อความพึงพอใจ ความพยายามและความกระตือรือร้นที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายตามความต้องการนั้น ๆ อย่างเหมาะสม

การสร้างแรงจูงใจโดยวิธีการเปลี่ยนความคิดเห็นและทัศนคติ

ความคิดเห็นและทัศนคติเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลให้มีการตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ทั้งในแง่ที่จะเผชิญ หรือ หลีกเลี่ยง ความคิดเห็นและทัศนคติเป็นความรู้สึกหรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันจะมีผลให้บุคคลมีพฤติกรรมตอบสนองในลักษณะที่สอดคล้องกัน ความคิดเห็นและทัศนคติจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา พรหม ชูทัย เจนจิต (2528) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและทัศนคติไว้ดังนี้

... ความคิดเห็น เป็นเรื่องของความรู้สึก ทั้งที่พอใจและไม่พอใจ ที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อมีความรู้สึกว่ามีแนวโน้มจะชอบอย่างถาวรในเรื่องนั้น ๆ ที่จะพัฒนาไปเป็นทัศนคติ ซึ่งมีอิทธิพลทำให้แต่ละคนตอบสนองต่อสิ่งเร้าแตกต่างกัน บุคคลจะมีความคิดเห็นที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดนั้น บุคคลรอบข้างมีอิทธิพลอย่างยิ่ง....

ความคิดเห็นและทัศนคติจึงเป็นเรื่องของการเรียนรู้จากการอบรมตั้งแต่เล็ก ในลักษณะค่อยๆซึมซับและเลียนแบบจากพ่อแม่และคนรอบข้าง โดยไม่ต้องมีใครสอน ความคิดเห็นและทัศนคติเป็นผลรวมของกระบวนการก่อให้เกิดพลังจูงใจ อารมณ์ การรับรู้ ตลอดจนกระบวนการรู้และเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์รอบตัวบุคคล

ดังนั้นถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นและเปลี่ยนทัศนคติของบุคคล ก็ย่อมส่งผลให้พฤติกรรมของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปด้วย เมื่อบุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่ต้องการ ก็ถือว่าเป็นการบรรลุเป้าหมายของการสร้างแรงจูงใจนั่นเอง การเปลี่ยนความคิดเห็นของบุคคลจึงนับได้ว่าเป็นการสร้างแรงจูงใจแบบหนึ่งด้วย การเปลี่ยนความคิดเห็นทำได้โดย การกระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบทั้งสามด้านของความคิด อันได้แก่ ความรู้ ความเชื่อหรือความรู้สึกและแนวโน้มการปฏิบัติ (Rokeach and Others, 1984) ทั้งนี้เพราะองค์ประกอบทั้งสามมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เมื่อมีสิ่งเร้าใดกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในองค์ประกอบใด องค์ประกอบหนึ่งก็จะมีผลต่อการกระตุ้นองค์ประกอบอื่น ๆ ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่สอดคล้องกัน

การเปลี่ยนแปลงความคิดของบุคคลสามารถทำได้หลายวิธี (ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2530) กล่าวไว้ว่า "...การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น และทัศนคติของบุคคลเกิดจากเหตุผลที่แตกต่างกัน..." โดยได้แบ่งวิธีการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นและทัศนคติของบุคคลไว้ 3 อย่าง คือ

1. การยินยอม (Compliance) บุคคลจะยอมรับในสิ่งที่มีอิทธิพลต่อตัวเขาโดยมุ่งหวังว่าจะได้รับการยอมรับจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อตัวเขาขึ้น

2. การเลียนแบบ (Identification) เป็นการเปลี่ยนเจตคติที่ครบองค์ประกอบ ทั้งสามด้านซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความคิด ความรู้สึกและการกระทำเพื่อสอดคล้องกับบุคคลที่เขารู้สึกประทับใจ ให้การยอมรับและมีความดึงดูดใจให้คล้อยตาม

3. ความต้องการอยากจะเปลี่ยน (Internalization) บุคคลจะเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นและทัศนคติเมื่อตัดสินใจว่าจะยอมรับข้อมูล ข่าวสารใหม่นั้นมาเป็นส่วนหนึ่งของตนเอง ความคิดเห็นและทัศนคติที่บุคคลอยากจะเปลี่ยนนั้นมักจะมีผลสอดคล้องกับค่านิยมที่เขาถืออยู่เดิม

การเปลี่ยนความคิดเห็น ทัศนคติของบุคคลนั้นไม่ว่าจะเกิดจากความตั้งใจของตนเอง โดยสถานการณ์ข่าวสารการชวนเชื่อ ฯลฯ จะมีกระบวนการและขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นและทัศนคติที่คล้ายคลึงกัน ฮอฟแลนด์ (Hovland, 1960) ได้เสนอกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ทัศนคติของบุคคลประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอนนี้

1. การใส่ใจ (Attention) เป็นความสนใจ ใส่ใจที่จะรับฟังหรือรับรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ

2. ความเข้าใจ (Comprehension) เข้าใจในข้อมูลข่าวสารที่ได้รับรู้

3. การยอมรับ (Acceptance) เมื่อบุคคลรับรู้จนเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ก็จะทำให้เกิดการยอมรับ

4. การเก็บเอาไว้ (Retention) เป็นความจำหรือความคงทนของการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของบุคคล ระยะเวลาจะสั้นหรือยาวนานขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของผู้สื่อและข่าวสารนั้น ๆ

5. การกระทำ (Action) เมื่อบุคคลเปลี่ยนความคิดเห็น เปลี่ยนทัศนคติแล้วการกระทำก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นและทัศนคตินอกจากจะขึ้นอยู่กับกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการแล้วสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น ทัศนคติอยู่ไม่น้อย

อิทธิพลของสถานการณ์ต่าง ๆ ต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นและทัศนคติมีหลายประการ (Insko, 1967) ดังนี้

1. การแนะนำให้เปลี่ยน (Suggestion Situation) การแนะนำมี 2 อย่างคือ การแนะนำตามปกติซึ่งเป็นการให้คำแนะนำจากกลุ่มเพื่อนหรือบุคคลอื่นในสังคม อีกอย่างคือ การแนะนำโดยวิธีการสะกดจิตโดยนักจิตบำบัด

2. การทำให้เกิดการคล้อยตาม (Conformity Situation) เป็นการสื่อสารโดยบอกให้ทราบว่ากลุ่มที่คล้ายกันกับเขามีความเห็นอย่างไร เป็นการแนะนำให้เห็นความสำคัญและความคล้ายคลึง สอดคล้องกันของความคิดเห็นและทัศนคติ

3. การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) เป็นกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลที่ใกล้ชิดกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันโดยมีผู้นำคอยกระตุ้น ชักจูงให้เกิดการยอมรับและเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นและทัศนคติตามมติของกลุ่ม

4. การใช้สารชักจูง (Persuasive Massage) สารดังกล่าวมักเป็นข้อมูลหรือข่าวสารต่าง ๆ สารนี้ควรเป็นข้อความที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไป เหมาะสมกับผู้รับ ผู้สื่อหรือตัวแทนในสารควรมีความคล้ายคลึงกับผู้รับจึงจะมีผลต่อการเปลี่ยนความคิดเห็นและทัศนคติได้สูง

5. การปลูกฝังความเชื่อ (Intensive Indoctrination) สามารถทำได้หลายวิธีตั้งแต่การอบรมสั่งสอน การล้างสมอง การใช้ยาควบคุมหรือการทรมานร่างกาย ให้ประสาทเกิดความอ่อนแอและเกิดการยอมรับ

สรุปแนวความคิดในการสร้างแรงจูงใจ มีอิทธิพลที่สำคัญมากต่อความคิดเห็น ทัศนคติที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติในลักษณะของพฤติกรรม อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการหล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคล

ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมาเคียเวลเลียนนิสซึม

มาเคียเวลเลียนนิสซึม (Machiavellianism) เป็นลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพที่มีลักษณะโน้มน้าว ครอบงำผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง โดยใช้คำเยินยอ (Flattery) การขู่เข็ญ (Threat) การหลอกลวง (Deceit) คนที่มีความคิดแบบมาเคียเวลเลียนนิสซึม จะเป็นคนที่มุ่งความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้โดยกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้บรรลุความสำเร็จนั้น โดยที่ไม่คำนึงว่าวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายจะถูกต้องตามศีลธรรมหรือไม่ (ส. ศิวรักษ์, 2535) แนวความคิดแบบมาเคียเวลเลียนนิสซึม (Machiavellianism) มาจากแนวความคิดของ มาเคียเวลลี นิโคโคโล (Machiavelli Niccolo) ชาวฟลอเรนซ์ ถือกำเนิดในประเทศอิตาลี บิดาเป็นนักกฎหมาย มาเคียเวลลี เติบโตมาจากระบบอำนาจนิยม ที่ตระกูลเมดิชี (Medici) ผูกขาดอำนาจมาโดยตลอด เกิดในปี ค.ศ. 1469 ในระหว่างที่มาเคียเวลลียังมีชีวิตอยู่ ประเทศอิตาลียังไม่ได้รวมกันเป็นประเทศเหมือนปัจจุบัน แต่มีรัฐต่าง ๆ หลายรัฐ และรัฐต่าง ๆ เหล่านี้มักจะรบพุ่งกันเมื่อเติบโตขึ้นมาเคียเวลลีได้เข้ารับราชการ เป็นเลขาธิการฝ่ายทหารและเจ้าผู้ครองนครรัฐฟลอเรนซ์ ซึ่งได้ทำให้เขาได้มีโอกาสท่องเที่ยวไปหลายแห่งในประเทศต่าง ๆ เช่น ฝรั่งเศส สวิสเซอร์แลนด์ และรัฐต่าง ๆ ซึ่งเป็นประเทศเยอรมันปัจจุบัน (Miller and Others, 1991)

การแก่งแย่งอำนาจกันในฟลอเรนซ์ ทำให้มาเคียเวลลีต้องสูญเสียตำแหน่ง ต้องถูกเนรเทศออกไปอยู่ในฟาร์มเล็ก ๆ เขาใช้เวลาให้ผ่านไปด้วยการเขียนตำราต่าง ๆ ตำราที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือเรื่อง "เจ้าชาย" (The Prince) ในหนังสือเล่มนี้เขาเขียนถึงวิธีการที่ผู้ปกครองประเทศจะนำมาใช้เพื่อที่จะอยู่ในตำแหน่งได้นาน ๆ ซึ่งข้อเขียนของเขาสะท้อนความคิดที่มองมนุษย์ในแง่ร้าย ซึ่งจากข้อความในตอนหนึ่งของหนังสือที่เขาเขียนขึ้นได้กล่าววว่า ... "โดยธรรมชาติแล้วคนไม่มีความกตัญญูรู้คุณ พุฒมาก ซ่อนความรู้สึกจริง ๆ เอาไว้ กังวลแต่ที่จะหลีกเลี่ยงอันตรายและโลกมาก トラบเท่าที่คณยังมีประโยชน์เขาก็จะเป็นพวกของคุณ เมื่ออันตรายยังอยู่ห่างไกลพวกเขาจะเสนอให้มีการเสียสละเลือดเนื้อ ทรัพย์สิน ชีวิตของเขาและชีวิตของลูก ๆ ของเขาเพื่อคุณ แต่เมื่ออันตรายมาถึง พวกเขาก็จะไม่เป็นพวกคุณอีกต่อไป..." (Strauss, 1969)

มาเคย์เวลลีเชื่อว่าโดยเนื้อแท้ของมนุษย์มีลักษณะขัดกันในตัวของมนุษย์ มนุษย์โดยทั่วไป ยกย่องความดี แต่คนส่วนใหญ่กลับประพฤติชั่ว มนุษย์โดยปรกติเป็นคนชั่ว มนุษย์ไม่ว่าจะดีเลวดี เพียงใด โดยธรรมชาติต้องทำบาป ทำชั่วมากกว่าทำดี และคำนึงถึงตนเองเป็นหลัก ดังนั้นมนุษย์ จึงต้องถูกรวมให้ใฝ่ในสังคมและเป็นคนดี สิ่งที่ดีในสังคมคือสิ่งที่เป็นคนประโชยชน์ต่อส่วนรวมที่ ถูกกำหนดโดยความต้องการของสังคม การที่จะแยกแยะระหว่างสิ่งที่ดีและสิ่งที่ไม่ดี เมื่อมองจาก ทิศนะของของผู้ปกครองสิ่งที่ดีคือสิ่งที่ผู้ปกครองให้ประชาชนของตนเชื่อถือ มาเคย์เวลลียอมรับ โอกาสที่ผู้ปกครองจะชั่วร้าย แต่ประสบความสำเร็จได้ (Skinner, 1981) นอกจากนั้นมาเคย์- เวลลียังแนะนำให้ผู้ปกครองประเทศประหารชีวิตใครก็ได้เมื่อจำเป็น แต่อย่าเอาทรัพย์สินของ ใครมาโดยไม่จำเป็น เพราะมนุษย์นั้นเมื่อพ้อตายไม่นานก็อาจลืม แต่ถ้าเสียทรัพย์สินซึ่งเป็นสิ่งที่ได้ รับจากมรดกจะไม่ลืม (Christie and Geis, 1970) ทิศนะของมาเคย์เวลลีจากหนังสือ เรื่อง "เจ้าชาย" นี้ชี้ให้เห็นว่าเขาไม่ยอมรับหลักการใด ๆ อย่างมั่นคง นอกเสียจากการรักษา ไว้ซึ่งอำนาจและการขยายอำนาจอันเป็นสิ่งที่ดีที่สุด มาเคย์เวลลีเห็นว่าการกระทำความดีก็ควร กระทำถ้าทำแล้วเป็นประโยชน์ แต่มนุษย์จะต้องเรียนรู้ที่จะเป็นคนไม่ดีได้ด้วย การประหารชีวิต คนไม่ว่ามิตรหรือศัตรูสามารถทำได้โดยไม่ตะขิดตะขวงใจ การทารุณกรรมเป็นสิ่งที่ชอบธรรมถ้าเป็น ความจำเป็นที่จะรักษาอำนาจเอาไว้ การทำสงครามก็คล้าย ๆ กับการทำหน้าที่ของผู้ปกครองซึ่ง เขากล่าวว่า ระเบียบวินัยและการจัดองค์การต่าง ๆ ในการทำสงครามเป็นศิลปะที่จำเป็นต้องมี ในหมู่ผู้ปกครอง (Gilbert, 1961)

นอกจากนี้มาเคย์เวลลีได้เขียนหนังสือเรื่อง "รัฐและผู้ปกครอง" (The Discourses) ซึ่งกล่าวถึงผู้ปกครองว่าจะต้องตระหนักถึงความเป็นจริงที่ว่าความสำเร็จและความยุติธรรมนั้นไม่ จำเป็นว่าจะต้องเป็นสิ่งที่เกิดควบคู่กันไป เพราะฉะนั้นแทนที่จะสอนว่า คนที่ดีที่สุดควรจะเป็นผู้ ปกครองที่อยู่เหนือคนที่เลวกว่าซึ่งมีอยู่มากมาย มาเคย์เวลลีกลับเสนอให้ผู้ปกครองเรียนรู้ว่าจะ เป็นคนไม่ดีอย่างไร ซึ่งหมายถึงผู้ปกครองสามารถที่จะประกอบอาชญากรรมอันยิ่งใหญ่ได้ เพื่อที่ จะปกครองประชาชนโดยสะดวก ผู้ปกครองต้องพยายามทำเหมือนกับว่าตนเป็นคนดีอยู่ตลอดเวลา ทรงไว้ซึ่งคุณสมบัติที่ดีที่ประชาชนนิยมให้มากที่สุด ผู้ปกครองต้องไม่พะวงกับการประพฤติชั่ว มิฉะนั้น

ษาคต่อการศึกษาวิจัย (Gilbert, 1970) มาเคย์เวลล์กล่าวว่า คุณธรรมนั้น ถ้าประพฤติตาม แล้วจะทำลายตัวเองในขณะที่ความชั่วร้ายนั้น เมื่อปฏิบัติตามแล้ว จะนำมาซึ่งความมั่นคงสภาพ (Berlin, 1980) ในละครตลกเรื่องแมนดราโกลา (Mandragola) ซึ่งเป็นละครที่มาเคย์เวลล์เขียนขึ้นได้สะท้อนภาพของธรรมชาติมนุษย์ที่มาเคย์เวลล์กล่าวซ้ำแล้วซ้ำอีกในหนังสือ "เจ้าชายและรัฐกับผู้ปกครอง" ถึงลักษณะเด่นของธรรมชาติมนุษย์ที่ปรากฏชัดใน แมนดราโกลา ได้แก่ ธรรมชาติของมนุษย์ที่เลว เห็นแก่ความชั่วร้าย ตัวละครเกือบทุกตัวใน แมนดราโกลา จึงมีแนวโน้มที่จะละเมิดออกนอกกรอบขนบธรรมเนียมประเพณี ศีลธรรมและกฎหมาย ใน ละครแมนดราโกลา ความรัก มิตรภาพ และความผูกพันในครอบครัวล้วนโยงใยกับผลประโยชน์ส่วนตัวของแต่ละบุคคลทั้งสิ้น (Hullung, 1983) แต่ปัจจุบันความคิดแบบมาเคย์เวลล์ ไม่ได้เป็นสิ่งน่ากลัวอีกต่อไปแล้ว เพราะว่าความคิดแบบ มาเคย์วิลเลียนนิสซึมได้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของมนุษย์ไปแล้ว (Miller and Others, 1991) ปัจจุบันมีคนจำนวนมากที่มีพฤติกรรมแบบมาเคย์เวลล์ สถานการณ์ในประเทศไทยที่เห็นได้ชัดคือการกลับคำในสัตยาบรรณที่เขียนขึ้นของหัวหน้าพรรคการเมือง ซึ่งก่อให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือในบุคคลระดับนำของประเทศ ซึ่ง วิสุทธิ์โพธิ์แก่น (2537) เห็นว่าเป็นพฤติกรรมมาเคย์เวลล์และวิจารณ์ว่าเป็นการสิ้นคิดอนทางจริยธรรมที่ใหญ่หลวง และเห็นว่าผู้นำไม่สามารถที่จะอ้างได้ว่า "วิธีการ" ไม่สำคัญขอเพียงให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ การเชื่ออย่างนี้ทำให้มนุษย์ต้องอาศัยเล่ห์เหลี่ยมเพทุบายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยไม่เลือกวิธีการ ไม่มีความแตกต่างอย่างใดกับการที่คนต้องการมีเงิน โดยคนหนึ่งทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตส่วนอีกคนหนึ่งปล้น เขากินเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมีเงิน หรือการที่คนต้องการสอบได้โดยคนหนึ่งทำข้อสอบโดยความสามารถ ส่วนอีกคนทุจริตในการสอบ ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาของจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่ถ้าหากผู้ใหญ่ในสังคมปฏิบัติ เช่นนี้แล้วจะมีปัญหาในสอนจริยธรรมให้คนรุ่นหลังแต่ถึงแม้จะมีคนไม่เห็นด้วย แต่พฤติกรรมแบบมาเคย์เวลล์ยังปรากฏอยู่มากมายในสังคมจากการศึกษาของ คริสตี้และกีส (อ้างถึงใน Shaver, 1987) พบว่าคนจำนวนมากที่มีความคิดคล้ายมาเคย์เวลล์ จึงได้สร้างแบบความคิดที่เรียกว่า มาเคย์วิลเลียนนิสซึม (Machiavellianism) ขึ้นมา เช่นมีการตัดแปลงความคิดในเรื่อง พ่อตายกับการเสียทรัพย์สินที่ได้มาจากมรดกมาตั้งเป็นคำถามดังนี้

- คนส่วนใหญ่ล้มความตายของพ่อบังเกิดเกล้าได้ง่ายกว่าล้มการเสียทรัพย์สินของตน หรือการสร้างค่าถามที่ว่า
  - วิธีที่ดีที่สุดที่จะควบคุมคนก็คือการบอกในสิ่งที่เขาต้องการจะฟังอยู่แล้ว หรือ
  - ถ้าบุคคลที่มีโรคร้ายอื่นไม่อาจรักษาให้หายได้และอยากตายก็ควรทำให้เขาตายโดยไม่เจ็บปวด ซึ่งความพยายามที่จะวัดคนที่มีลักษณะเป็นแบบมาเคียเวลลี ถ้าเห็นด้วยก็แสดงว่าเป็นลักษณะแบบมาเคียเวลลีมาก (high Machiavellianism) คริสตี้ และกีส เป็นผู้นำในการศึกษาถึงลักษณะของบุคคลเหล่านี้ จากการทดลองของเชฟเวอร์ (Shaver, 1987) พบว่าบุคคลที่มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซิมสูง มักจะเป็นผู้ที่ชอบชักจูงโน้มน้าว (Manipulator) คนอื่น คือใช้เล่ห์เหลี่ยมต่าง ๆ เพื่อให้คนอื่นทำตามที่ต้องการ มีความสามารถที่จะคิดวิธีการใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อควบคุมคนอื่น เด็กที่มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซิมสูง (high Machiavellianism) เมื่อโกงในตอนสอบและถูกจับได้ ก็ยังกล้าเผชิญหน้า กล้าจ้องตาครู (Face to Face) ในขณะที่เด็กที่มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซิมต่ำ (low Machiavellianism) จะไม่กล้าสบตา และพบว่า คนที่มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซิมสูง (high Machiavellianism) จะมีลักษณะของการกระทำสิ่งใดที่ใช้อารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีและไม่เป็นคนที่อารมณ์อ่อนไหวง่าย เป็นคนใจแข็ง ใจแคบ และนิยมเผด็จการ

สรุปได้ว่าคนที่มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซิมสูง ไม่ศรัทธาในความคิดของมนุษย์ มีความสามารถที่จะชักจูงคนอื่นโดยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งอาจจะลอกเลียนคนอื่นหรือคิดขึ้นมาเองตามสถานการณ์ ไม่ใช่ใช้อารมณ์เป็นเครื่องตัดสินใจ และไม่มีอุดมการณ์อะไร แต่มุ่งเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเท่านั้น ถ้าเป็นนักการเมืองจะมุ่งที่จะให้ได้มาซึ่งอำนาจหรือรักษาอำนาจเอาไว้เป็นเป้าหมายสูงสุด ส่วนวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งเป้าหมายอันนี้ จะทำวิธีใดถือว่าถูกต้องและชอบธรรมทั้งสิ้น บุคคลที่มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซิมสูง จะเป็นนักการเมืองที่มีเล่ห์เหลี่ยม

ส่วนคนที่มีความคิดไม่เห็นด้วยหรือมีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซิมต่ำ จะไม่ยอมรับวิธีการไปสู่เป้าหมายที่ผิดศีลธรรมได้ ที่เห็นได้ชัดคือกลุ่ม นีโอ ฮิวแมนนิส (Neo humanist) กลุ่มอหิงสาและกลุ่มสันติวิธี ซึ่งมีความเห็นว่าจุดหมายปลายทางของการดำเนินชีวิตในสังคมและวิธีการ

ไปสู่เป้าหมายจะต้องสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นและเชื่อว่าผลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นไปตามวิธีการที่ใช้ การพยายามขจัดสิ่งที่เลวร้ายด้วยวิธีการที่เลวร้ายย่อมเป็นไปไม่ได้ วิธีการเลวร้ายย่อมทำให้ ความเลวร้ายพอกพูนมากขึ้น การพยายามรักษาชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ด้วยวิธีการที่ ชัดแจ้งต่อหลักธรรมในศาสนาและขัดต่อหลักทศพิธราชธรรมจะกลับกลายเป็นความเหี้ยมหย่าสถาบัน ให้พินาศ ทั้งทำให้มาตรฐานทางศีลธรรมและสมรรถภาพในการใช้ปัญญาของผู้คนตกต่ำลงไปเป็นลำดับ มหันตภัยที่เกิดขึ้นต่อโลกที่นับวันจะเกิดความรุนแรงมากขึ้นเนื่องจากมนุษย์คำนึงถึงความสำเร็จ คำนึง ถึงเกียรติยศเงินตราจนละเลยคุณค่าอันเป็นรากฐานที่มีอยู่เดิมในสังคม (กรรณา เรื่องอุไรและกุศลาธิย, 2523) ส่วนซูเมกเกอร์ เชื่อว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่ ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายได้ (เฉลิมเกียรติ ผิวานวล, 2532) และ ฮันส์ คุง (Hans Küng, 1991) ได้เสนอให้ใช้การแก้ปัญหาทางสังคมโดยใช้วิธีการที่สอดคล้องกับเป้าหมายดังนี้

- สร้างความเชื่อมั่นในเอกภาพของครอบครัวของมวลมนุษย์ ส่งเสริม ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีของมนุษย์
- สร้างจิตสำนึกในศักดิ์ศรีและมโนธรรมของปัจเจกชน
- ตระหนักว่ากำลังมิใช่ความชอบธรรมและอำนาจของมนุษย์มิใช่สิ่งที่ไร้ขอบเขต
- มีความเชื่อมั่นในความรัก เมตตาธรรม ความไม่เห็นแก่ตัว เชื่อว่าความสัตย์ซื่อแห่งจิต วิญญาณภายในมนุษย์ จะทรงพลังกว่าความเกลียดชัง ความหวาดระแวงและผลประโยชน์ส่วนตัวของ มนุษย์

- ตระหนักในพันธกิจที่จะอยู่ข้างคนจนและผู้ถูกกดขี่
- มีความหวังอันลึกซึ้งว่าสิ่งที่ตั้งงามจะมีชัยชนะในที่สุด

สรุปได้ว่าลักษณะมาเค็ยวิลเล็ยนิสซิม เป็นลักษณะของการมุ่งไปสู่เป้าหมายโดยไม่เลือก ว่าวิธีการนั้นจะถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ สามารถกระทำได้ทุกวิธีการ เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการเท่านั้น กลุ่มที่มีลักษณะมาเค็ยวิลเล็ยนิสซิมสูงและลักษณะมาเค็ยวิลเล็ยนิสซิมต่ำ จะมีลักษณะที่ตรงกันข้ามกัน อย่างสิ้นเชิง โดยกลุ่มที่มีลักษณะมาเค็ยวิลเล็ยนิสซิมสูงจะยอมรับทุกวิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมายแต่กลุ่ม ที่มีลักษณะมาเค็ยวิลเล็ยนิสซิมต่ำจะยอมรับเพียงวิธีการที่ถูกต้องและชอบธรรมเท่านั้นเพื่อไปสู่ความ สำเร็จ

ตอนที่ 4. แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะด้านลัทธิ (Dogmatism)

ความหมายของคำศัพท์ คำว่า ลักษณะด้านลัทธิ (Dogma) คือลัทธิที่กำหนดกฎขึ้นตายตัว และได้รับการสนับสนุนอย่างแน่นแฟ้น ศัพท์นี้ใช้ในความหมายถึงข้อสมมุติทางอุดมคติวิชาที่เรียนรู้และท่องจำจนขึ้นใจโดยไม่ถกถาม ไม่ว่าจะนำมาใช้ปฏิบัติได้หรือไม่ (Harre' and Lamb, 1983) มีความหมายว่าความมั่นใจ ความศรัทธา

โรคิช (Rokeach, 1960) อธิบายลักษณะด้านลัทธิ (Dogmatism) ว่าเป็นลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพที่อยู่ในระบบความเชื่อ (Belief System) และระบบของความไม่เชื่อ (Disbelief System) เป็นระบบที่มีความต่อเนื่องกัน โดยถือว่าคนที่มีลักษณะด้านลัทธิสูงคือ พวกใจแคบ (Closed - Mindedness) ส่วนพวกที่มีลักษณะด้านลัทธิต่ำ (low Dogmatism) คือ พวกใจกว้าง (Opened - Mindedness) โดยถือว่าในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งคนจะต้องแสดงออก จะมีลักษณะที่บ่งบอกว่าคนควรสนใจอย่างไร ถ้าปฏิกิริยาของคนใดเป็นไปในลักษณะนั้นก็แสดงว่า การตอบสนองของเขาถูกต้องและเหมาะสม ในสถานการณ์เดียวกันนี้ จะประกอบด้วยองค์ประกอบที่ไม่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภายใน หรือข้อกำหนดของสถานการณ์นั้น หากการตอบโต้ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องนั้น ๆ ก็แสดงว่าการตอบโต้ดังกล่าวเป็นการไม่ฉลาดหรือไม่เหมาะสม

คนเราควรสามารถที่จะประเมินข้อมูลที่ได้รับทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม โรคิช (Rokeach, 1960) เห็นว่าลักษณะพื้นฐานที่จะบ่งบอกว่าระบบความเชื่อของคนเป็นแบบเปิด (Opened) หรือปิด (Closed) นั่นคือผู้ใดสามารถรับ ประเมินและการแสดงออกด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยคุณค่าภายในของมันเอง ไม่ถูกกีดกันด้วยองค์ประกอบที่ไม่เกี่ยวข้อง ซึ่งเกิดจากตัวบุคคลนั่นเอง หรือจากภายนอก อย่างเช่น แรงกดดันภายในตัวของบุคคลนั้น ได้แก่ ความต้องการในอำนาจ ความต้องการให้ตัวเองเป็นใหญ่ ต้องการลดความกังวลของตัวเอง เป็นต้น ส่วนสาเหตุจากภายนอก เช่น ความกดดันของรางวัลหรือการถูกทำโทษที่จะได้รับ เช่น

จากพ่อแม่ เพื่อน ผู้มีอำนาจอื่น ๆ จากบรรทัดฐานของสังคม เป็นต้น คนที่มีลักษณะใจกว้างหรือเปิดจะประเมินแสดงออกต่อข้อมูลในสถานการณ์ใด ๆ อย่างเป็นอิสระ พิจารณาคุณค่าที่มีอยู่ในตัวของมันเอง โดยข้อมูลกำหนดจากโครงสร้างภายในของสถานการณ์นั้น การกระทำของคนประเภทนี้จะมาจากแรงจูงใจภายในตัวของเขาเอง ไม่ค่อยมีผลมาจากแรงบังคับของสิ่งอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง สามารถจะต่อต้านแรงกดดันจากสิ่งอื่นหรือผู้อื่น ในทางตรงกันข้ามผู้ที่ใจแคบหรือปิด จะเป็นผู้ที่มีความยากลำบากที่จะสามารถเห็นความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่ได้รับ กับสิ่งอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง แรงกดดันจากภายนอก เช่นการได้รับรางวัลมีความสำคัญต่อปฏิกิริยาของเขาที่มีต่อข้อมูลหรือความคิดเห็นที่แสดงออก

โรคิช (Rokeach, 1960) กล่าวถึงลักษณะคนใจกว้างและคนใจแคบ โดยแยกให้เห็นความแตกต่างในระบบความเชื่อและระบบความไม่เชื่อ คือ คนใจกว้าง จะปฏิเสธสิ่งที่เขาไม่เชื่อ น้อย จะยอมเชื่อง่ายกว่าคนที่มีใจแคบ ระบบของความเชื่อและความไม่เชื่อของคนใจกว้างจะมีการติดต่อสัมพันธ์กัน คือมีการพิจารณา สิ่งที่เชื่อ และไม่เชื่อ และเปลี่ยนแปลงได้ ความแตกต่างระหว่างระบบความเชื่อกับความไม่เชื่อมีน้อยคือใช้หลักเดียวกันระหว่างความเชื่อและความไม่เชื่อ ในระหว่างความไม่เชื่อมีความแตกต่างกันในหลายระดับ บางสิ่งเชื่อมาก บางสิ่งเชื่อเล็กน้อยในเรื่องสัญลักษณ์ มีความเชื่อว่าโลกและสถานการณ์ในขณะใดขณะหนึ่งเป็นสิ่งที่ดี เกี่ยวกับอำนาจ เชื่อว่าอำนาจหรือผู้มีอำนาจไม่ใช่สิ่งสูงสุด และเชื่อว่าคนไม่อาจจะถูกประเมินจากการที่เขาเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับอำนาจหรือในผู้มีอำนาจ โครงสร้างในระบบความเชื่อ หรือความไม่เชื่อที่มาจากคนอื่น ๆ โดยรอบจะมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เขาจะสามารถนำสิ่งต่าง ๆ มาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และเป็นผู้ที่สามารถมองสิ่งต่าง ๆ ในช่วงเวลาว่างทั้งในอดีต ปัจจุบันอนาคต ในทางตรงกันข้าม คนที่มีลักษณะปิดจะยอมรับในสิ่งที่เขาปฏิเสธไม่เชื่อได้ยาก ในระหว่างความเชื่อกับความไม่เชื่อ แยกออกจากกันโดยเด็ดขาด ไม่มีการพิจารณาเพื่อจะเชื่อในสิ่งที่ตนไม่เชื่อ หรือในทางกลับกัน ความแตกต่างระหว่างความเชื่อ และความไม่เชื่อมีมาก คือคนประเภทนี้จะใช้หลักในระบบของความเชื่อเป็นอย่างหนึ่ง ส่วนในระบบของความไม่เชื่อจะเป็นอีกหลักหนึ่งในระบบของความไม่เชื่อมีระดับเดียวกันเท่า ๆ กัน โดยสัญลักษณ์จะรู้สึกเชื่อว่าโลกและ

สถานการณ์ที่เป็นอยู่เป็นสิ่งคุกคามอันตราย มีความเชื่อในอำนาจ และผู้มีอำนาจว่าเป็นสิ่งสูงสุด เขาจะยอมรับหรือปฏิเสธคนใดคนหนึ่งก็โดยพิจารณาจากภารกิจคน ๆ นั้น มีความเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยในอำนาจหรือผู้มีอำนาจนั้น ส่วนโครงสร้างของระบบความเชื่อหรือไม่เชื่อแยกจากกัน ไม่มีการติดต่อกัน เป็นผู้ที่มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ในเวลาแคบ ๆ และมักเป็นคนมุ่งอนาคต

ลักษณะบุคลิกภาพดังกล่าวมีผลต่อความคิดและบุคลิกภาพอื่นของคน ไคเรนโซ่ (Direnzo, 1971) พบว่าลักษณะด้านลัทธิ (Closed-Mindedness) เกี่ยวข้องกับความกังวลใจและความไม่มีเหตุผลและเห็นว่าคนที่มัลักษณะด้านลัทธิสูง (high Dogmatic) คือคนที่ต้องการ การสนับสนุน การให้กำลังใจ ต้องการเรียกร้องความเข้าใจจากผู้อื่น ไม่มีความอดกลั้นต่อความเข้าใจและความรู้สึกของผู้อื่น หลีกเลี่ยงที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน เป็นผู้ที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ปกป้องตนเอง ไม่พอใจกับพฤติกรรมของตนเอง หรือสภาพภาพของตนเอง ไม่มีความมั่นใจ กังวลใจกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงยอมตาม เครื่องคิดพลาดกลัว อนุรักษ์นิยม เชื่อมั่นในสิ่งที่ได้รับการสอนมาให้เชื่อ เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่มีลักษณะด้านลัทธิต่ำ (low Dogmatic) แล้วผู้ที่มีลักษณะด้านลัทธิสูง จะเป็นคนที่มีความกังวลใจมากกว่า และมีความเชื่อว่าโลกที่เราอยู่อยู่ในสภาพที่ถูกคุกคาม ผู้ที่มีลักษณะด้านลัทธิสูงจะประสบความความยากลำบาก และใช้เวลามากกว่าในการที่จะตัดสินใจแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ยากที่จะยอมรับความเชื่อใหม่ ๆ ทิศนะใหม่ ในทางสังคม การเมือง ศาสนาและความแตกต่างทางเชื้อชาติ

สรุป ลักษณะด้านลัทธิ เป็นลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพที่เกี่ยวพันกับความคิดที่มีลักษณะเปิดหรือปิด ผู้ที่มีลักษณะด้านลัทธิสูง จะมีลักษณะทางความคิดที่ปิด คือเป็นผู้มีใจแคบ ไม่ยอมรับความคิดของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตน ยึดถือความคิดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีความอดกลั้นต่ำ ส่วนผู้ที่มีลักษณะด้านลัทธิต่ำ จะมีลักษณะทางความคิดที่เปิด คือเป็นผู้มีใจกว้าง ยอมรับความคิดของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากความคิดตนเองได้ มีความอดกลั้น มีเหตุผล

ตอนที่ 5. สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

ปัจจุบันสภาพสังคมและการเมืองของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมาก จากระบบการเมืองที่ผูกขาดอำนาจของคนกลุ่มน้อยมาสู่การเปิดกว้างมากขึ้น รวมทั้งสภาพเศรษฐกิจไทยที่มีการขยายตัวในระดับสูงและเปิดกว้างเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจนานาชาติมากขึ้น ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 เศรษฐกิจของประเทศไทยได้ฟื้นตัวและขยายตัวอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 10.5 ต่อปี (สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7, 2534) นับเป็นอัตราการขยายตัวเฉลี่ยสูงสุดของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ฐานะการเงินการคลังของประเทศมีเสถียรภาพและคนไทยมีรายได้และการจ้างงานเพิ่มขึ้น คนไทยมีรายได้จากการจ้างงานเพิ่มขึ้น แต่ถึงกระนั้นในอีกด้านหนึ่งการพัฒนาประเทศที่ผ่านมามีขาดความสมดุลอยู่หลายด้าน แม้ว่าการขยายตัวอย่างสูงของเศรษฐกิจจะมีผลดีต่อเศรษฐกิจส่วนรวมหลายประการก็ตาม ปัญหาของความไม่สมดุลที่เกิดขึ้น ธีรพล อรุณะกสิกรและคณะ (2535) ได้ประมวลไว้ดังนี้

1. ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มครัวเรือนระดับต่าง ๆ และความแตกต่างระหว่างชนบทและเมือง
2. ปัญหาการขาดแคลนบริการพื้นฐานมีมากขึ้น เช่น ไฟฟ้า น้ำ ระบบการสื่อสารคมนาคม โครงข่ายถนนและท่าเรือ
3. ปัญหาการปรับตัวของสังคมไทยให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมีมากขึ้น
4. ปัญหาความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. ปัญหาระบบราชการปรับตัวไม่ทันและไม่สนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

จากปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากจะต้องมีการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เข้าสู่ภาวะสมดุล แล้วจำเป็นจะต้องมีการปรับระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยอันเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญ

การที่ประเทศใดหรือสังคมใด จะมีลักษณะทางเศรษฐกิจที่ดีมีความเป็นประชาธิปไตยได้ นั้น นอกจากจะมีโครงสร้างที่เป็นแบบประชาธิปไตยแล้ว อุปนิสัยของคนในสังคม และวิถีดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งบรรยากาศอื่น ๆ หรือสิ่งแวดล้อมทางสังคมจะต้องมีลักษณะเป็นประชาธิปไตยด้วย จึงจะทำให้สังคมพัฒนาก้าวหน้าไปได้ (สุขุม นवलสกุล และคณะ, 2520) โดยอัลมอนต์และเวอร์บา (Almond and Verba, 1965) เห็นว่าจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาอย่างต่อเนื่อง มิใช่มีการปกครองที่เป็นเพียงประชาธิปไตยแต่เพียงรูปแบบ หากแต่ประชาชนในสังคมต้องมีระบบความคิด มีทัศนคติมีค่านิยมที่สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยด้วย

ความสำเร็จของประชาธิปไตยยังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาหรือความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจนั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อความเป็นประชาธิปไตย (สุขุม นवलสกุล และคณะ, 2522) โดยจะต้องพิจารณาวัฒนธรรมประเพณี ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติของคนในสังคมนั้น ๆ ประกอบไปด้วย ฉะนั้น ลักษณะทางความคิดจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดทัศนคติ ค่านิยม อุดมการณ์ อันเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง (Halsey, 1965)

การพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาวนั้น มักประสบกับความยุ่งยากกับการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในทันที โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพยายามรักษาความยุติธรรมในการแจกแจงรายได้ของประชาชนในสังคม ซึ่งขึ้นอยู่กับประชาชนว่าจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาระยะใกล้หรือระยะยาว

ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ มีใช้สิ่งที่จะทำให้เกิดขึ้นง่าย ๆ ซึ่งมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อันเป็นเงื่อนไขและตัวกำหนดรูปแบบของมาตรการต่าง ๆ ที่มุ่งต่อความสำเร็จ

ประเทศกำลังพัฒนามักจะประสบกับปัญหาของประชาชนเกี่ยวกับ ความปรารถนาที่จะขจัดความยากจนอย่างเร่งด่วน กล่าวคือ การเร่งแก้ปัญหาเศรษฐกิจอย่างเร่งรีบ อาจจะมีผลเพียงการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะสั้น และในที่สุดอัตราความเจริญก็อาจจะหยุดชะงักไป ฉะนั้น การรีบเร่งแก้ไขภาวะเศรษฐกิจจึงอาจมีผลเสียในแง่ของผลของการพยายามทะยานก่อนเวลา แต่อาจก่อให้เกิดความผิดหวัง ซึ่งมีผลทางจิตวิทยาและทางการเมืองที่คาดไม่ถึง

อย่างไรก็ตาม หากคนในสังคม มีระบบความคิด สามารถสร้างความคิด ที่สอดคล้องค่านิยมที่เหมาะสมแล้วก็อาจเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจได้ เช่นการให้คุณค่าของการประหยัดมากกว่าความสุรุ่ยสุร่าย กำหนดคุณค่าทางสังคมที่ส่งเสริมการสะสมทุนและต่อต้านการบริโภคอย่างสุรุ่ยสุร่าย ขจัดการเลียนแบบในการบริโภค เป็นต้น

ในการพัฒนาเศรษฐกิจ หลา มสัน (2517) แสดงความเห็นว่าคุณสมบัติทางความคิดมีผลต่อผลการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น ประชาชนในสังคมกำลังพัฒนามักประสบปัญหาเกี่ยวกับทางเลือกหลายกรณีด้วยกัน กล่าวคือ

1. ประเทศกำลังพัฒนาต้องเลือกระหว่างการมีรายได้สูงขึ้นในปัจจุบันหรือความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว
2. ประเทศกำลังพัฒนาต้องเลือกระหว่างการมีระดับบริโภคที่สูงขึ้นในปัจจุบันหรืออัตราการผลิตของรายได้ที่จะสูงขึ้นในอนาคต
3. มีปัญหาทางเลือกระหว่าง ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ หรือความเจริญทางเศรษฐกิจ ประเทศกำลังพัฒนาอาจต้องการความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ โดยไม่สนใจผลกระทบความเจริญทางเศรษฐกิจ

4. ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศกำลังพัฒนาต้องเลือกระหว่างการมีรายได้ทางวัตถุที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กับการรักษาค่านิยมทางสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมทางศาสนาและวิถีดำเนินชีวิตตามประเพณี

ดังนั้น ความคิดเห็น ทศนคติและค่านิยมของประชาชนในประเทศกำลังพัฒนามีผลอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีต่อการแสวงหากำไร การสะสมทุนและการบริโภค (เจคิช ภัควาติ, 2521)

สรุป สภาพทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งกับสภาพทางสังคมและการเมือง การที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความคิด ทศนคติ ค่านิยม ของประชาชนในสังคมให้มองเห็นการณ์ไกลในการพัฒนาประเทศในระยะยาว รวมทั้งมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับแนวคิดในการเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่ มีทศนคติที่เป็นประชาธิปไตยอันเป็นการเกื้อหนุนต่อบรรพชาภาศการพัฒนาเศรษฐกิจ เมื่อประชากรมีความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจดี สังคมก็จะสงบสุขในท้ายที่สุด

ความคิดเห็นที่มีสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

ลิวิต ธีร์เวคิน (2517) ได้แสดงความเห็นว่า ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองวัดได้จากความรู้สึกที่มองความสัมพันธ์ในสังคม ผู้ที่มีความรู้สึกในเชิงที่เห็นด้วยต่อการเปลี่ยนแปลง เห็นด้วยกับความเสมอภาค มีความอดกลั้น มีเหตุผลในการแสดงออก ไม่ยึดมั่นในระบบแบบแผนอย่างเคร่งครัด คือผู้ที่มีความคิดแบบเสรีนิยม ส่วนผู้ที่มีความรู้สึกในเชิงที่ไม่เห็นด้วยต่อการเปลี่ยนแปลงต้องการคงไว้ซึ่งประเพณีนิยมระบบอาวุโส ชอบการตัดสินใจด้วยวิธีเด็ดขาด ความอดกลั้นต่ำ คือผู้ที่มีความคิดแบบอนุรักษนิยม ซึ่งการที่บุคคลจะมีลักษณะทางความคิดแบบใดขึ้นอยู่กับอิทธิพลของภูมิหลังของครอบครัว และสภาพแวดล้อมของครอบครัวและสังคม ตลอดจนการเรี่ยรู้จากสถาบันการศึกษา สิ่งเหล่านี้จะหล่อหลอมให้เกิดกระบวนการเรี่ยรู้อันก่อให้เกิดความคิดเป็น (Opinion) พัฒนาไปสู่การกลั่นกรองทางความคิดที่มีความเชื่อค่อนข้างถาวรที่เรียก

ว่า ทศคติ (Attitude) และพัฒนาต่อไปเป็นค่านิยม (Value) ความตระหนัก (Awareness) จิตสำนึก (Conscious) ซึ่งหลอมรวมเป็นพฤติกรรมถาวร คือ บุคลิกภาพ (Personality) ซึ่งสิ่งสำคัญที่เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลมีความคิด มีความรู้สึก หรือผลักดันให้เกิดพฤติกรรมในระดับใด หรือกำหนดทิศทางของพฤติกรรมคือ แรงจูงใจ (Motive) (วิชา ทัศนคติ, 2533)

นักจิตวิทยาการเมืองได้แบ่งความคิดเห็นที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองไว้เป็น 2 กลุ่มคือ

1. ความคิดเห็นแบบเสรีนิยม

นักสังคมศาสตร์ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นแบบเสรีนิยมไว้แตกต่างกัน กมล สมิวีเชียร (2529) ได้กล่าวไว้ว่าผู้ที่มีความคิดแบบเสรีนิยมจะเป็นผู้ที่แสดงความรู้สึกในเชิงนิยมชมชอบต่อสาระสำคัญ 3 ประการคือ การเปลี่ยนแปลง (Change) ความเสมอภาค (Equalitarianism) ความอดกลั้น (Tolerance) นอกจากนี้ความคิดแบบเสรีนิยมยังหมายถึงการที่ความคิดเสรีมีความอดกลั้นและมีความคิดก้าวหน้า ส่งเสริมให้เสรีในการพูดและการปฏิบัติ ผู้มีความคิดแบบเสรีนิยมเชื่อว่า ผู้มีความคิดโดยปรกติแล้วย่อมรู้จักเหตุผลและรู้ว่าอะไรเป็นประโยชน์ต่อตน จึงควรปล่อยให้คนแต่ละคนประกอบกิจการต่าง ๆ ได้ ใช้ชีวิตอย่างเสรีปราศจากการแทรกแซงจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้คนเราสามารถพัฒนาตัวเองได้ดีที่สุด

ปัจเจกบุคคลจึงมีความสำคัญมาก และมีความสำคัญมากกว่ากลุ่มหรือสถาบันองค์กรต่าง ๆ รัฐควรมีบทบาทและหน้าที่อย่างจำกัดที่สุด รัฐไม่ควรกระทำมากกว่าที่ควรจะทำ รัฐมีหน้าที่หลักเพียงสองอย่าง คือการรักษาความสงบในสังคมและการดำเนินการตัดสินข้อพิพาทตามกระบวนการยุติธรรม เพื่อป้องกันสิทธิตามธรรมชาติของคนที่มีอยู่ดั้งเดิม รัฐไม่มีหน้าที่ที่จะเข้าไปก้าวก่ายการจัดระบบเศรษฐกิจการค้า หรือช่วยเหลือคนยากจนให้ธุรกิจเอกชนดำเนินการเองโดยที่รัฐไม่แทรกแซงให้มากที่สุดในการส่งเสริมสันติสุข ทั้งภายในและระหว่างประเทศ ความคิดเสรีนิยมนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับลัทธิเศรษฐกิจแบบเสรีหรือทุนนิยม กล่าวคือ รัฐไม่ควรเข้าไปแทรกแซงในการดำเนินงานทางเศรษฐกิจ

ของแต่ละบุคคลในสังคม จะเน้นการดำเนินทางเศรษฐกิจของแต่ละคนต่างแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวไปคนละทาง ผลจึงตกอยู่กับสังคมเป็นส่วนรวมถ้ารัฐเข้าไปแทรกแซงกลับจะทำลายความเจริญ ความคิดเสรีนิยมมีสัมมุติฐานว่าสังคมมีความผสมผสานกลมกลืน มีความสมดุลกันอยู่ในตัวแม้ว่าการแจกแจงความมั่นคงและรายได้ระหว่างบุคคลจะมีไม่เท่ากัน แต่ก็ไม่ถึงขนาดที่จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมอย่างมากได้ ส่วนระบบเศรษฐกิจนั้นก็ดูจะเจริญก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลาโดยไม่ประสบวิกฤตการณ์หรือมีภาวะตกต่ำ (สุชุม นวลสกุล และคณะ, 2522)

นอกจากนี้ ฮัลซีย์ (Halsey, 1965) ยังได้อธิบายความคิดเสรีนิยมไว้ว่าพวกเขาเสรีนิยมเห็นว่าการดำเนินการทางการเมืองและการพัฒนาต่าง ๆ ต้องรักษาเสรีภาพของแต่ละบุคคลไว้ให้มากที่สุด จึงเน้นหนักเสรีภาพของบุคคลที่กำหนดจุดหมายปลายทางของตนเอง รัฐมีไว้เพื่อปกป้องเอกชนจากการกดขี่ของกลุ่มคนหรือหมู่คณะไม่ให้มีเสรีภาพมากกว่ากัน ในทางการเมืองนั้นเสรีนิยมต่อต้านระบบการปกครองที่ใช้อำนาจ จำกัดระยะเวลาของผู้ปกครอง ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสถาบันรัฐสภาชยสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ประกันลัทธิเสรีภาพในทางเศรษฐกิจเสรีนิยมต่อต้านการเข้ามาแทรกแซงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล สนับสนุนการแข่งขันการค้าโดยเสรีทั้งในและระหว่างประเทศเป็นการลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น

กมล สมวิเชียร (2519) มีความเห็นว่าลัทธิเสรีนิยมเป็นระบบที่มีความใจกว้าง คือยอมรับฟังแม้แต่ความคิดหรือทฤษฎี หรือระบบการเมืองที่คนทั่วไปถือว่าเป็นภัย เช่น จะยอมให้คอมมิวนิสต์เข้ามาแข่งขันทางการเมืองได้โดยชอบด้วยกฎหมาย เช่นเดียวกับกลุ่มอื่น ๆ พวกเขาเสรีนิยมจะต่อต้านการเข้ามายุ่งเกี่ยวของรัฐ เช่น รัฐให้เงินอุดหนุนสถาบันบางอย่าง เพื่อการมีอำนาจมากของรัฐบาลกลางจะทำให้ลัทธิเสรีภาพประชาชนต้องเสียไปแต่พวกเขาเสรีนิยมสมัยปัจจุบันกลับมีความเห็นตรงกันข้าม กล่าวคือ เห็นว่ารัฐควรเข้ามายุ่งเกี่ยวในกิจกรรมของเอกชนมากขึ้น เพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือคนอ่อนแอกว่า ในทางการเมืองต่างประเทศพวกเขาเสรีนิยมจะสนับสนุนการมีความสัมพันธ์กับนานาชาติ ประณามสงครามและสนับสนุนให้ชาติที่เป็นเมืองขึ้นได้เป็นเอกราช (พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และพรศักดิ์ จิระไกรศิริ, 2524)

สุขุม นวลสกุล (2518) ยังได้อธิบายความคิดเสรีนิยมว่า ยกย่องศักดิ์ศรีและความสามารถของคน ถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผล สามารถคุ้มครองและบำรุงเลี้ยงชีพตนเองได้ ดังนั้นรัฐจึงไม่ควรยุ่งเกี่ยวในการใช้ชีวิต หรือการเลือกทางดำรงชีพของตนเอง ควรอยู่ในฐานะเพียงเป็นผู้รักษากฎกติกาให้ภาวะแห่งสันติภาพเป็นบรรยากาศของสังคม รักษาความสงบภายในและป้องกันภัยภายนอก เสรีประชาธิปไตยยึดถือหลักการปัจเจกชนนิยมต้องการให้คนแต่ละคนมีอำนาจอธิปไตย ทماشความว่ามีสิทธิเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ ปราศจากอุปสรรคขัดขวาง ความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยในปัจจุบันได้รับอิทธิพลอย่างมากจากแนวความคิดเสรีนิยม ซึ่งแนวความคิดทางด้านเสรีนิยมดังกล่าวเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตย เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในด้านธรรมชาติของมนุษย์ โดยอิทธิพลของพวกเสรีนิยมประชาธิปไตยของมนุษย์แตกต่างไปจากที่พวกอำนาจนิยมมอง คือ เห็นว่าขอบเขตความสามารถของมนุษย์ในการพัฒนาเอง โดยไม่ต้องมีการช่วยเหลือจากผู้ที่อำนาจสูงกว่านั้น กว้างขวางกว่าความเชื่อของพวกอำนาจนิยม แต่ละคนมีสิทธิที่จะดำเนินกิจการทุกอย่างตามที่ตนคิดว่าเป็นประโยชน์แก่ตนเองมากที่สุด เพราะฉะนั้นในทัศนะของพวกเสรีนิยม การปกครองที่ดีที่สุดคือการปกครองที่ผู้อยู่ใต้ปกครองมีความรู้สึกว่าคุณปกครองน้อยที่สุด

สรุป ความคิดแบบเสรีนิยม เป็นลักษณะทางความคิดที่มีพื้นฐานของใจกว้าง ยืดหยุ่น ยอมรับความแตกต่างทางความคิดของผู้อื่นได้

2. ความคิดเห็นแบบอนุรักษนิยม

ความคิดเห็นแบบอนุรักษนิยมนั้น นักสังคมศาสตร์ได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันหลายประการ สุขุม นวลสกุล (2518) ได้กล่าวไว้ว่าผู้ที่มีลักษณะความคิดแบบอนุรักษนิยมจะเป็นผู้ที่แสดงความรู้สึกในเชิงที่ไม่เห็นด้วยต่อสาระสำคัญ 3 ประการ คือ การเปลี่ยนแปลง ความเสมอภาค และความอดกลั้น นอกจากลักษณะแบบอนุรักษนิยมมักจะหมายถึงแนวความคิดเห็นที่ต้องการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนสถาบันของสังคมที่มีอยู่ โดยยกคุณค่าของสถาบันประเพณี

ต่าง ๆ ขึ้นมาและพยายามจัดหรือระงับการกระทำใด ๆ อันอาจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงประเพณีและสถาบันของสังคมที่มีอยู่ในขณะนั้น รวมตลอดจนกระทั่งการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจ และถ้าหากว่าการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องมีขึ้นก็พยายามที่จะให้การเปลี่ยนแปลงที่จะต้องมีขึ้นอยู่ภายใต้ขอบเขตที่รัดกุม โดยคำนึงถึงผลการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ อันอาจมีต่อสถาบันสังคมและขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งแสดงถึงผู้มีความคิดแบบอนุรักษนิยม มีสาระตรงกันข้ามกับความคิดแบบเสรีนิยมมาก กล่าวคือ ในขณะที่เสรีนิยมเชื่อในการเปลี่ยนแปลงในความสามารถของมนุษย์ เชื่อความมีเหตุผล และใจกว้างยอมรับความคิด ความเชื่อที่ต่างไปจากตนได้ แต่พวกอนุรักษจะไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นง่าย ๆ ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ชอบสิ่งเดิม วิธีการแบบเดิม เป็นคนเคร่งครัด ไม่รู้จักผ่อนปรน ไม่ยอมปรับตัว ไม่มีจินตนาการ ไม่มีปฏิริยา รักษาสถาบันดั้งเดิม พวกอนุรักษนิยมมักจะไม่ว่างใจคนแปลกหน้า คนที่มีฐานะต่ำกว่า พวกอนุรักษนิยมเชื่อในความเท่าเทียมกันของมนุษยชาติ อนุรักษนิยมจำแนกออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (กมล สมวิเชียร, 2519)

1. อนุรักษนิยมทางใจ (Temperamental Conservative) เป็นผู้มีบุคลิกภาพและอารมณ์ที่ขัดขวางการเปลี่ยนแปลงทั่ว ๆ ไป

2. อนุรักษนิยมวัตถุ (Possessive Conservative) เป็นพวกที่เห็นแก่ประโยชน์ของตนเองและขัดขวางการเปลี่ยนแปลงแก้ไขทุก ๆ อย่างที่กระทบกระเทือนต่อประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดของตน

3. อนุรักษนิยมทางปฏิบัติ (Practical Conservative) พวกนี้ไม่ใช้ผลประโยชน์ของตนเป็นหลัก แต่จะคำนึงถึงผลประโยชน์สังคมโดยทั่วไป และไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงหรือความคิดวิธีการใหม่ ๆ

4. อนุรักษนิยมทางปัญญา (philosophical Conservative) พวกนี้มีสติปัญญาลึกซึ้ง เชียงปราศรัยนิยมจารีตประเพณีดั้งเดิม สถาบันเก่า ๆ ว่าเป็นสิ่งที่นำมามนุษย์ได้ดีกว่าเหตุผล

นอกจากนี้ พวกอนุรักษนิยมยังป้องกันมรดกตกทอดของบรรพบุรุษ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม เพื่อให้มีสวัสดิการร่วมกัน เฮลซี (Helsey) กล่าวว่า รัฐบุรุษตัวอย่างของ

พวกอนุรักษนิยมคือ บุคคลที่สามารถจัดการหรือสงวนของเดิมไว้ได้ ความเชื่อของพวกอนุรักษนิยมพอสรุปได้ 6 ประการดังนี้ (Helsey, 1965)

1. เชื่อว่าการปกครองสังคมมนุษย์เป็นเรื่องของเจตนาทำลาย ดังนั้นปัญหาการเมืองจึงเป็นปัญหาทางขวัญและศรัทธา พวกอนุรักษนิยมมักจะยึดมั่นอยู่กับธรรมชาติ

2. พวกอนุรักษนิยมมีความรู้สึกที่ชีวิตเป็นไปตามประเพณีเก่า ๆ และบุคคลจึงมีความผูกพันกับสังคม

3. เชื่อว่าสังคมที่เจริญแล้วต้องการระเบียบแบบแผน และการจัดประชาชนออกเป็นชั้นชั้น ความเสมอภาคถ้ามีอยู่จริงก็เฉพาะแต่ตามกฎหมายหรือคำตักเตือนของพระเจ้าเท่านั้น คนอ่อนแอกับคนดีไม่มีความเท่าเทียมกัน

4. เชื่อว่าทรัพย์สินและเสรีภาพไม่สามารถแยกจากกันได้ การแยกทรัพย์สินออกจากความเป็นเจ้าของส่วนตัวไม่สามารถอยู่ได้ยืนยาว ไม่มีสิ่งกีดขวางระหว่างสิทธิมนุษยชนกับสิทธิในทรัพย์สิน เพราะสิทธิในทรัพย์สินเป็นสิทธิพื้นฐานอันมีค่าที่สุดของมนุษย์

5. พวกอนุรักษนิยมเชื่อว่าคนมีความต้องการทางอารมณ์และข้อมแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าการใช้เหตุผล ดังนั้น ต้องมีการควบคุมทางใจและความกระหายของบุคคล

6. เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูปเป็นสิ่งที่ไม่เหมือนกัน การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นการทำลายมากกว่าที่จะเป็นความก้าวหน้า สังคมจะต้องผันแปรหรือเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ จะต้องมีการวิวัฒนาการตามธรรมชาติและสอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่กำหนดอย่างรอบคอบ

สรุปได้ว่าความคิดแบบอนุรักษนิยมจะขัดต่อวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยค่อนข้างมาก เพราะวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยได้แก่ การมีใจกว้างที่จะพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิจาร์ณญาณอาศัยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันก่อนที่จะมีการตัดสินใจ รู้สึกประนีประนอม ไม่ใช่ตัดสินปัญหาข้อขัดแย้งด้วยการใช้กำลังรุนแรง มีขั้นตอน อุดหนุนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตัว เคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นตลอดจน ยอมรับความเสมอภาคระหว่างบุคคล เป็นต้น แต่ในทางตรงกันข้าม ความคิดอนุรักษนิยมมักจะยึดมั่นในประเพณีและวิถีชีวิตเดิมของบรรพบุรุษ มีการเปลี่ยนแปลงยาก นอกจากนี้ มักจะมีข้อสงสัย ไม่ไว้วางใจและต่อต้านการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ

มีความเคร่งครัดในระบบอาวุโส ยึดมั่นในบุคคลมากกว่าเหตุผล เชื่อในความคิดของตนอย่างไม่ยอมผ่อนปรนแก้ไข จากลักษณะต่าง ๆ ของความคิดแบบอนุรักษนิยมจึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ความคิดที่เอื้ออำนวยต่อประชาธิปไตยนั้น ควรจะมีศรัทธาเชื่อมั่นในศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ เชื่อในอิสระเสรีของปัจเจกชน

ตอนที่ 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึม

จอห์นสัน (Johnson, 1990) ได้ศึกษาลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึม และลักษณะด้านลัทธิธรรมาภิบาล จำแนกตามเพศ โดยศึกษาจากนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัย จำนวน 251 แห่ง ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่าเพศหญิงมีความอดกลั้น มีใจกว้าง และมีลักษณะด้านมาเคียวิลเลียนนิสซึมต่ำ ส่วนเพศชายมีลักษณะด้านลัทธิธรรมาภิบาลสูง ไม่อดกลั้น ชอบการใช้กำลัง และชอบรับการใช้กำลังในการแก้ปัญหา และมีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึมสูง

คาร์เพนเตอร์ (Carpenter, 1990) ได้ศึกษาภาพรวมทางพฤติกรรมทางภาษากับลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึม หรือประสบการณ์ที่หลีกเลี่ยงการกล่าวโทษตนเองพบว่า มนุษย์มีความแตกต่างกันในเรื่องการเลียงความจริง โดยใช้วิธีการโกหก ซึ่งการเลียงความจริงนี้จะเห็นได้ชัดในพฤติกรรมทางภาษาที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้จากการปราศรัยของประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1976 ซึ่งเห็นการเปลี่ยนแปลงได้จากการใช้ภาษาอันเป็นเงื่อนไชทางจิตวิทยา ซึ่งเกิดขึ้นจากจิตใฝ่ภายในของแต่ละบุคคล งานวิจัยอันนี้แสดงถึงการโกหก หลอกลวงอันเป็นลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึมของผู้นำที่มีสูงกว่าคนธรรมดาสามัญทั่วไป ที่นิยมพูดความจริงมากกว่า เนื่องจากไม่มีความจำเป็นที่จะต้องโกหก จากผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึมสูง จะแสดงออกคล้ายกับว่ากำลังพูดความจริงแต่แท้จริงแล้ว เป็นการตีสองหน้า นั่นคือมีพฤติกรรมที่จะชักจูงคนอื่นให้สนับสนุนสิ่งที่ตนเองชอบ รั้นอยู่

ปินโตและคานีการ์ (Pinto and Kanekar, 1990) ได้ศึกษาการรับรู้ทางสังคมในบุคคลที่มีพฤติกรรมแบบมาเคียวลีเซียนนิสซึม ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง โดยการกระตุ้นให้บุคคลผู้ซึ่งจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวด้วยการสื่อสารโดยการใช้ข้อมูลที่มีลักษณะเชิงคุณธรรม และศึกษาจากอิทธิพลที่กระทบความรู้สึกในทางจริยธรรม ผู้ศึกษาเปรียบเทียบในกลุ่มที่มีลักษณะมาเคียวลีเซียนนิสซึมสูง และกลุ่มที่มีลักษณะมาเคียวลีเซียนนิสซึมต่ำ และเปรียบเทียบระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย ผลการวิจัยพบว่าหญิงมีความรู้สึกทางจริยธรรมมากกว่าชาย และกลุ่มที่มีลักษณะมาเคียวลีเซียนนิสซึมต่ำจะแสดงลักษณะยิ่งใหญ่มากกว่ากลุ่มที่มีลักษณะมาเคียวลีเซียนนิสซึมสูง

อัลลซอพพ์ และคณะ (Allsopp and Others, 1991) ศึกษาลักษณะมาเคียวลีเซียนนิสซึม ซึ่งประกอบอยู่ในลักษณะบุคลิกภาพทางจิตวิทยา คือ บุคลิกภาพของการแสดงตัว (extrovert) ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามวัดลักษณะมาเคียวลีเซียนนิสซึม จากกลุ่มตัวอย่างชายและหญิง ผลการวิจัยพบว่าลักษณะมาเคียวลีเซียนนิสซึมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับและบุคลิกภาพแบบแสดงตัวและมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการพูดโกหก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของลักษณะมาเคียวลีเซียนนิสซึมกับบุคลิกภาพแบบแสดงตัวของหญิงสูงกว่าชาย เพศชายที่มีลักษณะมาเคียวลีเซียนนิสซึมสูง จะมีลักษณะกล้าได้กล้าเสียด้วยการพูดโกหกมากกว่าหญิง แต่หญิงจะใช้วิธีการทางจิตวิทยาและใช้บุคลิกภาพแบบแสดงตัวมากกว่าชาย

โอ คอนเนอร์ และซิมส์ (O' Conner and Simms, 1990) ได้ศึกษาบุคลิกภาพแบบแสดงตัวกับพฤติกรรมในการชักจูงผู้อื่นและลักษณะมาเคียวลีเซียนนิสซึม ผลการวิจัยพบว่าการใช้บุคลิกภาพแบบเปิดเผยตัวเป็นกลยุทธ์ในการชักจูงและควบคุมผู้อื่น พบว่าบุคลิกภาพแบบแสดงตัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการชักจูงผู้อื่นและมีความสัมพันธ์กับลักษณะมาเคียวลีเซียนนิสซึมต่ำส เพศหญิงจะใช้วิธีการในการแสดงตัวเพื่อชักจูงผู้อื่นมากกว่าเพศชาย

แกรมและโรเจอร์ส (Grams and Rogers, 1990) ได้ศึกษาพลังและบุคลิกภาพ ผลของลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึม แรงจูงใจในการใช้กลยุทธ์เข้ามามีอิทธิพลต่อผู้อื่น โดยสำรวจจากนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี 80 คน โดยแบ่งกลุ่มผู้ที่มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึมสูง และกลุ่มผู้ที่มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึมต่ำ เพื่อศึกษาการยอมรับกลุ่มบุคคลที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลจูงใจผู้อื่นเพื่อที่จะมุ่งไปสู่ความสำเร็จของตน ผลการศึกษาพบว่าผู้ที่มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึมสูงจะสามารถใช้ความพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้ที่มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึมต่ำเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่ตนเองกำหนดไว้

สรุปลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึม เป็นลักษณะสำคัญที่มนุษย์นำมาใช้เพื่อชักจูงผู้อื่นให้ปฏิบัติในสิ่งที่ตนเองต้องการ ผู้ที่มีลักษณะเช่นนี้จะมุ่งประสบความสำเร็จสูง โดยใช้กลยุทธ์ วิธีการทุกรูปแบบเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย บางคนใช้วิธีการเปิดเผยตัว แต่ที่แท้จริงแล้วมีสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใน โดยใช้วิธีการโกหก ตีสองหน้า หลอกลวง ผู้ที่มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึมสูงและผู้ที่มีลักษณะมาเคียวิลเลียนนิสซึมต่ำจะมีความแตกต่างกันในทางพฤติกรรมและบุคลิกภาพอย่างชัดเจน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะด้านสิทธิขั้นต้น

แพลนท์ (Plant, 1965) ได้ศึกษากลุ่มนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยซานโจเซ (San Jose State College) และอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นคนที่มีคุณภาพในระดับเดียวกันกับนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยซานโจเซ แต่ไม่ได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเพราะข้อจำกัดในเรื่องที่ว่างในการรับเข้าศึกษา แพลนท์ พบว่าทั้ง 2 กลุ่มมีใจกว้างเพิ่มขึ้น ลักษณะด้านสิทธิขั้นต้นลดลง และชาตินิยมลดลง และพบว่าการเปลี่ยนแปลงในตัวนิสิตนักศึกษา เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่ศึกษาในมหาวิทยาลัย คือ นิสิตนักศึกษาซึ่งเรียน 4 ปี เปลี่ยนแปลงไปมากกว่านิสิตนักศึกษาที่เรียน 2 ปี และนิสิตนักศึกษาซึ่งเรียน 2 ปี เปลี่ยนแปลงไปมากกว่ากลุ่มเพื่อนซึ่งไม่ได้เข้าศึกษาเลย ดังนั้นแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นในตัวผู้เยาว์ทั้งหมดที่แพลนท์ศึกษา แต่คนที่ได้เข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจะเปลี่ยนไปมากกว่า

เฟลด์แมนและนิวคอม (Feldman and Newcomb, 1970) ได้ใช้สเกลซึ่งวัดระดับความเชื่อซึ่งปิด นั่นคือคนที่มีลักษณะด้านสิทธิขั้นต้นไม่สามารถรับความคิดใหม่ ๆ และพบว่ามีความแตกต่างระหว่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 โดยแทบไม่มีข้อยกเว้น จากการศึกษาพบว่านิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีลักษณะอำนาจนิยมลดลง ลักษณะด้านสิทธิขั้นต้นจะลดลงด้วย และมีอคติน้อยลง มากกว่านิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1

เลวิน (Levin, อ้างถึงใน Feldman and Newcomb, 1970) ได้ศึกษานิสิตนักศึกษาชาย 2 กลุ่มในมหาวิทยาลัยเบิร์คเลย์ (Berkeley) และมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford) ทั้งสองกลุ่มเป็นผู้ที่มีคะแนนสูงในแบบลักษณะอำนาจนิยม (Authoritarian Scale) เมื่อแรกเข้ามหาวิทยาลัยและคาดว่านิสิตนักศึกษาทั้งสองกลุ่มจะเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากสภาพของมหาวิทยาลัย แต่จากข้อค้นพบของกลุ่มที่หนึ่งลักษณะอำนาจนิยมลดลงเพียงเล็กน้อย อีกกลุ่มหนึ่งลดลงมาก จากองค์ประกอบเกี่ยวกับภูมิหลังของลักษณะบุคลิกภาพและประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย ซึ่งควรจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างกัน เลวินพบว่า กลุ่มที่คะแนนลักษณะอำนาจนิยมลดลงมาก เป็นกลุ่มที่สนใจในทางปัญญาและเรื่องราวทางมนุษยศาสตร์ ประกอบกับมาจากครอบครัวชั้นชั้นกลางซึ่งทั้งสองประการนี้มีความสำคัญ นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ที่มีลักษณะสิทธิขั้นต้นสูงจะเลือกเรียนทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติหรือชีววิทยามากกว่าผู้ที่เลือกเรียนทางสังคมศาสตร์หรือมนุษยศาสตร์

ข้อค้นพบของเลวิน ตรงข้ามกับข้อค้นพบของ เทรนท์ และเมดsker (Trent and Medsker, 1967 อ้างถึงในวชิรา เพ็ญโรจน์, 2527) พบว่านิสิตนักศึกษาซึ่งมีลักษณะอำนาจนิยมลดลงมากระหว่างการศึกษามหาวิทยาลัยเป็นกลุ่มซึ่งเลือกเรียนทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ส่วนกลุ่มที่มีอำนาจนิยมลดลงน้อยที่สุดจะเป็นผู้ที่เลือกเรียนทางวิศวกรรมศาสตร์วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ และทางการศึกษา

เฟลด์แมนและนิวคอม (Feldman and Newcomb, 1970) ศึกษาโดยวัดระดับของลักษณะอำนาจนิยม ลักษณะด้านสิทธิขั้นต้น อคติ และลักษณะบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับลักษณะ

ต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ พบว่านิสิตนักศึกษาในสาขามนุษยศาสตร์มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ นิสิตนักศึกษาสาขาสังคมศาสตร์ก็อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำเช่นเดียวกัน แม้ว่าบางแขนงวิชาของสาขาสังคมศาสตร์จะอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง นิสิตนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์และธุรกิจคะแนนจะอยู่ที่ 3 ระดับคือ สูง กลางและต่ำ แต่จะมีแนวโน้มค่อนข้างต่ำทางคะแนนกลาง ๆ และสูง ส่วนนิสิตนักศึกษาในสาขาศึกษาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ เป็นกลุ่มซึ่งคะแนนสูงกว่า

มาซีร์ (Machir, 1991) ศึกษาลักษณะด้านสัททัศน์ของนิสิตนักศึกษาทหารเรือกับนิสิตนักศึกษาทั่วไปในมหาวิทยาลัยเวย์น (Wayne State) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนิสิตนักศึกษาทหารเรือ 67 คน และจากนิสิตนักศึกษาทั่วไป 67 คน พบว่านิสิตนักศึกษาทั่วไปมีลักษณะใจกว้างกว่านิสิตนักศึกษาทหารเรือ

สติชเลอร์ (Stichler, 1991) ได้ศึกษาทัศนคติ และลักษณะทางบุคลิกภาพของผู้ที่อาศัยรวมกันในโบสถ์ที่มีลักษณะเสรีนิยมและโบสถ์ที่มีลักษณะอนุรักษนิยมโดยศึกษาจากสมาชิกใหม่ที่เข้ามาอยู่ในโบสถ์จำนวน 160 คน จาก 8 โบสถ์ โบสถ์ละ 20 คน แบ่งเป็นชายโบสถ์ละ 10 คน หญิงโบสถ์ละ 10 คน พบว่าพวกเคร่งศาสนามีปัญหาทางด้านจิตใจ มีความเข้มงวดไม่อดกลั้น ส่วนพวกที่อยู่ในโบสถ์ที่มีลักษณะอนุรักษนิยม มีความเข้มงวดเหมือน ๆ กันกับกลุ่มที่อยู่ในโบสถ์ที่มีลักษณะเสรีนิยม มีสภาพพื้นฐานทางจิตใจและปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มแบบเดียวกัน ทั้ง 2 กลุ่ม

ริชาร์ดและสไลฟ์ (Richards and Slife, 1987) ศึกษาบุคลิกภาพด้านสัททัศน์โดยศึกษาโครงสร้างการใช้ภาษาศึกษาเปรียบเทียบในกลุ่มที่มีลักษณะด้านสัททัศน์สูงและกลุ่มที่มีลักษณะด้านสัททัศน์ต่ำ โดยศึกษากับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่าอายุเป็นตัวสำคัญในการมีภาพในการมองโลกในแง่ดีโดยสะท้อนออกมาในรูปของการใช้ภาษาและพบว่าบุคลิกภาพด้านสัททัศน์มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างการใช้ภาษา

แมคเคนซี (McKenzie, 1986) ศึกษาลักษณะด้านสิทธิขั้นต้นของนิสิตนักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาเฉพาะทางด้านศาสนาในสังคมอเมริกา พบว่าธรรมชาติของนิสิตนักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาเฉพาะด้านศาสนาจะมีลักษณะด้านสิทธิขั้นต้นสูง

ชุกลาและปราภาสซี (Shukla and Prakash, 1989) ศึกษากลุ่มนิสิตนักศึกษาจำนวน 300 คน ในระดับมหาวิทยาลัย สุ่มตัวอย่างจากคนที่มาอายุเท่าเทียมกัน จำนวนเพศเท่ากัน และฐานะทางเศรษฐกิจสังคมเท่าเทียมกัน และแบ่งตามกลุ่มศาสนาอิสลาม ศาสนาฮินดู และศาสนาคริสต์เรียน ผลการศึกษา พบว่า ศาสนามีอิทธิพลต่อความเป็นอิสระและความภาคภูมิใจในตนเอง กลุ่มมุสลิม ศาสนาจะมีอิทธิพลสูงกว่ากลุ่มคริสต์เรียน และฮินดู กลุ่มมุสลิมจะมีความภาคภูมิใจในตัวเองสูงกว่าพวกฮินดู ซึ่งเชื่อมโยงกันกับลักษณะด้านสิทธิขั้นต้น คือกลุ่มฮินดูมีความเข้มงวดในชีวิตประจำวัน พวกคริสต์เรียนจะมีลักษณะยึดหยุ่นใจกว้างสูงที่สุด ในขณะที่มุสลิมก็มีลักษณะเข้มงวดเช่นกัน แต่น้อยกว่าฮินดู ส่วนคริสต์เรียนจะมีลักษณะสิทธิขั้นต้นต่ำที่สุดในจำนวน 3 กลุ่ม

แฮนสัน (Hanson, 1984) ได้ศึกษาข้ออคติ (Bias) ของเสกกลในแบบวัดลักษณะสิทธิขั้นต้นซึ่งมีลักษณะโน้มเอียงไปทางเสรีนิยมและอนุรักษนิยม จากการสำรวจข้ออคติในแบบวัด ลักษณะสิทธิขั้นต้น แบบอี (Dogmatism Scale Form E.) จำนวน 40 ข้อ ของโรคีย์ โดยใช้กลุ่มอาสาสมัคร 79 คน พบข้ออคติคือ 10 ข้อ มีลักษณะค่อนข้างไปทางเสรีนิยม ส่วนอีก 30 ข้อ มีลักษณะค่อนข้างไปทางอนุรักษนิยม

เอ็นไรท์และคณะ (Enright and Others, 1983) ศึกษาเหตุผลของระบบความเชื่อที่ขัดแย้งกันของนิสิตนักศึกษาในกลุ่มที่มีอายุต่างกัน จากการสำรวจพัฒนาการของเหตุผลในระบบความเชื่อที่ขัดแย้งกัน หรือการประเมินผลความคิดเห็นที่ไม่เห็นคล้อยตามกันในมหาวิทยาลัย 44 แห่ง พบว่านิสิตนักศึกษาที่อายุมากกว่าจะมีลักษณะด้านสิทธิขั้นต้นสูงกว่าผู้ที่อายุน้อย ผู้ที่อายุมากจะไม่ค่อยยึดติดต่อความแตกต่างทางความคิด

เฮย์ และคณะ (Hays and Others, 1987) ได้ศึกษาผลกระทบของผู้ฟังที่มีลักษณะ เป็นมิตรและเป็นศัตรูในระหว่างกลุ่มซึ่งมีการโต้แย้งกันในกลุ่มชั้นปีสูง ๆ ของนิสิตนักศึกษาใน มหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาการทางทัศนวิสัย (Perspective) ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ การโต้แย้ง กันในระหว่างกลุ่มโดยใช้การเขียนซึ่งมีลักษณะโต้แย้งกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษา ในชั้นปีสูงจำนวน 12 คน และนิสิตนักศึกษาใหม่ในมหาวิทยาลัยจำนวน 24 คน นิสิตนักศึกษาปี 2 และปี 3 จำนวน 16 คน โดยเลือกจากกลุ่มที่เรียนด้านภาษาอังกฤษซึ่งเน้นการอ่านและการเขียน แล้วแบ่งออกเป็นกลุ่มผู้ฟังที่มีลักษณะเป็นมิตร และอีกกลุ่มหนึ่งมีลักษณะเป็นศัตรู โดยใช้แบบวัด วัด ลักษณะทั้ง 2 ประการ พบว่าลักษณะลักษณะเป็นพื้นฐานสำคัญของการโต้แย้ง และการโต้แย้งนั้น เป็นปัจจัยที่ทำให้คนพัฒนาอันก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางสติปัญญาและทำให้คนใจกว้างมากขึ้น

แพตเตอร์สันและเสดลาเชค (Patterson and Sedlacek, 1983) ได้ศึกษาลักษณะ ด้านสิทธิอันต์ พบว่าชายและหญิงมีความแตกต่างกันในบุคลิกภาพทางเพศและมีลักษณะด้านสิทธิอันต์ แตกต่างกันด้วย

เนลและคณะ (Neel and others, 1982) ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของ บุคลิกภาพแบบลักษณะอำนาจนิยม โดยศึกษาทั้งชาวตุรกีและอเมริกัน พบว่าชาวตุรกีมีลักษณะ อำนาจนิยมสูงจะมีลักษณะค่อนข้างเผด็จการ ในขณะที่ชาวอเมริกันเสรีนิยมกว่า เมื่อพิจารณา ด้านสิทธิอันต์พบว่าชาวตุรกี มีลักษณะด้านสิทธิอันต์สูงกว่าชาวอเมริกัน

ปาร์กีย์ (Parkey, 1982) ศึกษาการลดลงของลักษณะด้านสิทธิอันต์ของผู้ฝึกงาน ผู้ให้ คำปรึกษาในระดับปริญญาตรี พบว่าประสิทธิภาพของผู้ให้คำปรึกษามีความสัมพันธ์ในด้านลบกับลักษณะ ด้านสิทธิอันต์หรือความมีใจแคบ จากการศึกษาพบว่าผู้ฝึกงานให้คำปรึกษามีระดับด้านสิทธิอันต์ลดลง เนื่องจากมีโอกาที่จะเรียนรู้ทักษะการให้คำปรึกษาและเรียนรู้ที่จะสังเกตตลอดจนปฏิสัมพันธ์กับนิสิต นักศึกษาอื่นจากการทดสอบพบว่านิสิตนักศึกษาสามารถเก็บเกี่ยวประสบการณ์และมีลักษณะด้านสิทธิอันต์ ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับนิสิตนักศึกษาอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด

วชิรา เพ็ญโรจน์ (2527) ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ ตามความคิดเห็นของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีลักษณะด้านสิทธิอันต์ต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า

1. นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีลักษณะด้านสิทธิอันต์ในระดับกลาง คือสามารถยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากของตนเอง ค่อนข้างมีเหตุผล รู้จักวิเคราะห์ วิจารณ์ ไม่พึ่งพาในผู้มีอำนาจ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีความอดกลั้น
2. นิสิตเพศชายและเพศหญิง มีลักษณะด้านสิทธิอันต์ไม่แตกต่างกัน
3. นิสิตที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ต่างกัน มีลักษณะด้านสิทธิอันต์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
4. นิสิตนักศึกษาที่คณะวิชาต่างกัน มีลักษณะด้านสิทธิอันต์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญ .05 คือ นิสิตเภสัชศาสตร์ มีลักษณะด้านสิทธิอันต์สูงที่สุด และนิสิตอักษรศาสตร์มีลักษณะด้านสิทธิอันต์ต่ำที่สุด
5. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีลักษณะด้านสิทธิอันต์ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเป็นนิสิตที่มีลักษณะด้านสิทธิอันต์ต่ำที่สุด และนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเป็นนิสิตที่มีลักษณะด้านสิทธิอันต์สูงที่สุด
6. นิสิตที่มีลักษณะด้านสิทธิอันต์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในเรื่องลักษณะต่าง ๆ 4 ลักษณะจาก 14 ข้อคำถาม

สรุปลักษณะด้านสิทธิอันต์ เป็นลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพ ผู้ที่มีลักษณะด้านสิทธิอันต์สูงจะมีลักษณะใจแคบ คิดถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ส่วนผู้ที่มีลักษณะด้านสิทธิอันต์ต่ำจะเป็นผู้ที่ใจกว้าง ยอมรับความแตกต่างทางความคิดได้ ซึ่งการที่บุคคลจะมีบุคลิกภาพอย่างไรมันมีตัวแปรหลายประการที่เข้ามามีอิทธิพล เช่นตัวแปรเพศ อายุ สาขาวิชา ศาสนา วัฒนธรรม เชื้อชาติ และขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนดการเรีนรู้อของมนุษย์เป็นสำคัญ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

มีการวิจัยเป็นจำนวนมากที่ให้ข้อสรุปที่สำคัญเกี่ยวกับความคิดเห็นและทัศนคติทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ซึ่งประมวลได้ดังนี้

จากการศึกษาของแซร์ (Sears) พบว่าผู้ที่มียุคของการอนุรักษ์นิยมได้รับการเรียนรู้มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ได้รับการศึกษาน้อย ส่วนมากจะนับถือศาสนาโปรเตสแตนต์ เป็นสมาชิกพรรคพิบูลิกัน มีถิ่นฐานที่อยู่ในเมืองเล็ก ๆ ส่วน แมคคอสก็พบว่าผู้ที่มียุคของการแบบอนุรักษ์นิยมโดยทั่วไปจะมีความเฉลียวฉลาดน้อย มีชีวิตแบบสันโดษ สามารถปรับตัวได้ยาก มีความคิดแคบ ๆ มีความสงสัยและมองโลกในแง่ร้ายเสมอ สำหรับวอร์ (Warr) โชวเคอร์ และ แบลคแมน (Schroeder and Blackman) พบว่า ผู้ที่มีแนวความคิดแบบอำนาจนิยม มีจิตใจโหดเหี้ยมและสนับสนุนเชื้อชาตินิยม มักจะมียุคของการแบบอนุรักษ์นิยม (อ้างถึงใน พรศักดิ์ พ่องแผ้ว และพลศักดิ์ จิระไกรศิริ, 2524)

การศึกษาของอัลมอนด์และเวอร์บา (Almond and Verba, 1965) ในเรื่องอิทธิพลของการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง 5 ชาติ พบว่าคนยิ่งได้รับการศึกษาสูงขึ้นเท่าใดจะเป็นคนที่รับรู้ทางการเมือง สนใจการพรรคเลือกตั้ง ชาวสารการเมือง มีความคิดและสนใจการเมืองกว้าง ชอบถกเถียงปัญหาการเมืองโดยเสรี รู้สึกตัวเองว่ามีอิทธิพลต่อรัฐบาล ร่วมเป็นสมาชิกขององค์การต่าง ๆ และมีความเชื่อมั่นในสิ่งแวดล้อมทางสังคมมากกว่าคนที่ได้รับการศึกษาน้อย

ลิขิต ชีร์เวคิน (Dhiravegin, 1974) ได้ทำการศึกษาความคิดทางการเมืองของข้าราชการชั้นสูงของไทย โดยทำการวิจัยด้วยวิธีสัมภาษณ์และส่งแบบสอบถามกับข้าราชการพลเรือนชั้นนำสังกัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานรัฐมนตรี จำนวน 56 คน เพื่อทราบความคิดทางการเมืองเสรีนิยมและอนุรักษ์นิยมโดยใช้อายุ การศึกษา สถานที่ศึกษาและอาชีพของบิดาเป็นตัวแปรอิสระ ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการพลเรือนชั้นนำมีความคิดทางการเมือง

เสรีนิยมร้อยละ 40.4 ระดับปานกลางร้อยละ 38.4 อนุรักษ์นิยมร้อยละ 21.2 นอกจากนี้แล้วยังพบว่าข้าราชการที่มีอายุน้อยมีความคิดเสรีนิยมมากกว่าผู้ที่มียุมากและข้าราชการที่ได้รับการศึกษาสูงมีความคิดเสรีนิยมมากกว่าข้าราชการที่ได้รับการศึกษาน้อย แต่สถานที่ศึกษาไม่ได้แสดงความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อแยกความคิดทางการเมืองของข้าราชการเป็นกระทรวงแล้วปรากฏว่าข้าราชการกระทรวงมหาดไทยมีความคิดทางการเมืองแบบอนุรักษ์นิยมมากกว่าข้าราชการพลเรือนกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักนายกรัฐมนตรี

การศึกษาของ สุจิต บุญบงการ (2514) ได้ศึกษาเรื่อง "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองของไทย" ได้ชี้ให้เห็นว่าสถานการณ์ศึกษาที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลง ความคิดเห็น ค่านิยม บุคลิกภาพของผู้ที่เข้ามาศึกษา และก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างไปจากบุคคลที่มีการศึกษาค่ำ โดยตั้งสมมุติฐานว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมจะมีความสนใจในทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำ ในการทำวิจัยเรื่องนี้ได้ใช้แบบสอบถามกับนิสิตนักศึกษาปีสุดท้ายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 372 คน ผลของการวิจัยพบว่าผู้ที่เรียนรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ติดตามกิจการด้านการเมืองประมาณร้อยละ 60 ของนิสิตนักศึกษาที่เรียนทั้งสองด้านนี้ ประมาณร้อยละ 40 ของนิสิตนักศึกษาทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ไม่เคยวิจารณ์เรื่องการเมืองเลย และพบว่านิสิตนักศึกษาทางรัฐศาสตร์มีความสนใจทางการเมืองมากกว่าผู้เรียนด้วยวิทยาศาสตร์และด้านเทคนิคอื่น ๆ ส่วนนักศึกษาส่วนใหญ่ที่มีความพอใจในระบบการเมือง และการดำเนินงานของรัฐบาล ตลอดจนไม่พอใจในตัวผู้นำทางการเมือง นอกจากนี้ยังได้วิจารณ์ว่าลักษณะของการศึกษาชั้นสูงของไทยไม่ได้เป็นไปเพื่อสนับสนุนแนวความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ที่เป็นของตนเอง แต่กลับทำให้นิสิตนักศึกษาเป็นผู้ตามที่ดี และมีส่วนทำให้นิสิตนักศึกษามีทัศนคติ ค่านิยมแบบดั้งเดิมอยู่ สังคมมหาวิทยาลัยเองก็ยังคงมีการยอมรับอำนาจและการใช้อำนาจ ต้องเคารพเชื่อฟังและยำเกรงผู้ที่อยู่ชั้นสูงกว่า ทำให้นิสิตนักศึกษามีบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยมอีกด้านหนึ่ง มหาวิทยาลัยของไทยยังไม่ได้เป็นสิ่งส่งเสริมขาดความเป็นอิสระ ทั้งเสรีภาพทางวิชาการยังมีน้อย เพราะมหาวิทยาลัยยังเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบราชการ สภาพการณ์เหล่านี้ทำให้นิสิตนักศึกษาไทยยังมีความนิ่งเฉยทางการเมืองอยู่ และทำให้ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพของ

สังคมมากกว่าต้องการไปเปลี่ยนแปลงสังคมแม้ว่าจะไม่พึงพอใจต่อผู้ปกครองของประเทศ แต่ก็ไม่ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง ข้อสรุปของความสัมพันธ์ของนิสิตนักศึกษาต่อการพัฒนาทางการเมือง จึงออกมาในรูปของการช่วยรักษาเสถียรภาพทางการเมือง

ทินพันธุ์ นาคะตะ (อ้างอิงในพรศักดิ์ ผ่องแผ้วและพลศักดิ์ จิระไกรศิริ, 2524) ได้ศึกษาทัศนคติของนิสิตนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยจำนวน 6 แห่งคือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือและโรงเรียนนายเรืออากาศ โดยแบ่งนิสิตนักศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม คือ แขนงสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการทหาร โดยศึกษาเฉพาะกับนิสิตนักศึกษาชายเท่านั้น โดยมุ่งศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัยทั่วไป นิสิตนักศึกษาวิชาทหาร ซึ่งจะเป็นผู้ว่าในอนาคตของสังคมไทยว่าเป็นอย่างไรจากการศึกษาพบว่า นิสิตนักศึกษาไทยมีทัศนคติทางการเมืองที่ชัดเจนอยู่ในตัวเอง คือ มีทัศนคติที่เป็นปัจเจกเลือกอำนาจต่อประชาธิปไตย แต่อีกด้านหนึ่งมีลักษณะต่อต้านประชาธิปไตยและนิสิตนักศึกษาที่มีการศึกษาสูงเท่าใด ยิ่งมีลักษณะอำนาจนิยมมากขึ้น นิสิตนักศึกษาในทางวิทยาศาสตร์มีทัศนคติเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ในขณะที่นิสิตนักศึกษาในโรงเรียนทหารมีแนวโน้มไปในทางอำนาจนิยม ส่วนนิสิตนักศึกษาทางสังคมศาสตร์อยู่ระหว่างกลางของแนวทัศนคติทั้งสองนี้ ที่เป็นเช่นนั้น ทินพันธุ์ มีความเห็นว่าการที่นิสิตนักศึกษาทางสังคมศาสตร์มีลักษณะอนุรักษนิยมมากกว่านี้ เพราะการศึกษาในมหาวิทยาลัยเตรียมคนเข้ารับราชการและทำให้นิสิตนักศึกษารู้สึกว่าสิ่งที่เขานอกมคิตทางการเมืองกับสภาพเป็นจริงนั้นเป็นคนละอย่าง นิสิตนักศึกษาทางวิทยาศาสตร์มีทัศนคติเป็นประชาธิปไตยมากกว่านั้นอาจเป็นเพราะว่าไม่ได้ออกไปเป็นข้าราชการ ดังนั้น จึงมีอคติต่อระบบการเมืองน้อย และนิสิตนักศึกษาในโรงเรียนทหารที่มีลักษณะที่มีลักษณะนิยมอำนาจ เป็นเพราะหลักสูตรระเบียบวินัย การอบรมสั่งสอนในโรงเรียนทหารมีอิทธิพลต่อทัศนคติแบบอำนาจนิยมอย่างยิ่ง

ข้อสรุปจากการวิจัยคือลักษณะขัดแย้งระหว่างอำนาจนิยมและประชาธิปไตย เป็นลักษณะร่วมของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงทุกสังคมและผู้วิจัยกล่าวว่า ถ้าระบบการเมืองไทยจะมั่นคงมีประสิทธิภาพ ผู้นำในอนาคตจะต้องเปลี่ยนทัศนคติแบบดั้งเดิมที่ไม่อำนวยการปกครองประชาธิปไตยให้เป็นทัศนคติที่เอื้อต่อประชาธิปไตยให้ได้

สำเนาวิ ชจรศิลป์ (2514) ศึกษาทัศนคติของนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ ปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีต่อการเมือง ผลการวิจัยสรุปว่า การเรียนรู้ทางการเมืองในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ไม่มีผลต่อการเพิ่มความเข้าใจการปกครองแบบประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังพบว่าการศึกษาที่สูงขึ้นไม่ได้ช่วยให้มีทัศนคติแบบประชาธิปไตยมากขึ้น กล่าวคือ การศึกษาที่สูงขึ้นไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านทัศนคติของนิสิตที่มีต่อการเมืองและต่อความเข้าใจในประชาธิปไตย

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2517) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภูมิลาเนาเดิมของบุคคลกับความคิดเห็นและทัศนคติทางการเมือง ภูมิลาเนาเดิมมีความสำคัญต่อการเกิดความคิดเห็นและทัศนคติทางการเมืองทั้งนี้เพราะว่า ภูมิลาเนาภาคต่าง ๆ เช่น การศึกษา การคมนาคม การสาธารณสุข ฯลฯ ยิ่งล้ำหลังมากน้อยแตกต่างกัน ภาคกลางซึ่งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร จะได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองมากกว่าภาคที่อยู่ห่างออกไป ดังนั้นบุคคลที่มีภูมิลาเนาในภาคกลางจึงมีความคิดเห็นและทัศนคติทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไปในทางเสรีนิยมได้มากกว่า

ณัฐพล ชันธไชย (2519) ได้ทำการศึกษาคูมการประชาธิปไตยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2512 จำนวนทั้งสิ้น 219 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่มีความเชื่อและศรัทธาในระบบประชาธิปไตยเสรีนิยม เมื่อเปรียบเทียบระหว่างพรรคการเมืองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์มีอุดมการประชาธิปไตยสูงกว่าพรรคอื่น ๆ โดยที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์มีอุดมการประชาธิปไตยต่ำที่สุด ตัวแปรที่มีส่วนสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอุดมการประชาธิปไตยในเชิงปฏิฐานได้แก่ ระยะเวลาที่เคยเป็นสมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎร รายได้ต่อเดือนขณะที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจของบิดา ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ และจำนวนนิตยสารและวารสารที่อ่าน ส่วนตัวแปรที่ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในเชิงนิเสธ ได้แก่ อาชีพเกี่ยวกับกฎหมาย การศึกษาทางการเมืองประสบการณ์การเมือง จากต่างประเทศ รายได้ทางอื่นนอกจากเงินเดือนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อายุ และจำนวนหนังสือพิมพ์รายวันที่อ่าน

สรุปผลการวิจัยความคิดเห็นที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองยังมีลักษณะทางความคิดที่ผสมผสานระหว่างความคิดเสรีนิยมกับความคิดดั้งเดิมที่ยังคงมีลักษณะอนุรักษนิยมอยู่ ยังไม่มีงานวิจัยใดที่แสดงผลปรากฏด้านใดด้านหนึ่งอย่างชัดเจน สภาพทางความคิดเหล่านี้จึงสะท้อนสภาพความเป็นจริงของ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศที่ดำรงอยู่